

Lunds universitet
Historiska institutionen
HIS K01
Seminarieledare: Dick Harrison
Handledare: Yvonne Maria Werner
Seminariedatum och plats: XX maj 2017, XXX

KRISTNA UNGA MÄN

Konstruktioner av manlighet i Helsingborgs KFUM

Omslag till tidningen *Månadsblad* -April 1926

Alexander Eriksson

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
DISPOSITION	5
KÄLLMATERIAL	5
METOD OCH TEORI.....	6
<i>Konkretisering av metoden.....</i>	<i>11</i>
TIDIGARE FORSKNING.....	12
HISTORISK BAKGRUND.....	18
KRISTNA MANLIGHETSKONSTRUKTIONER: EN ANALYS.....	24
DEN KRISTNA KARAKTÄREN OCH DET MODERNA SAMHÄLLET	24
HÄRFÖRARE JESUS KRISTUS: DET SANNA MANLIGA IDEALET	40
SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER.....	49
KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	52
KÄLLOR.....	52
LITTERATUR	52

Inledning

Manlighet och maskulinitet är inga statiska begrepp utan en konfiguration av genuspraktiker som har förändrats, skapats och reproducerats i olika sociala, historiska och kulturella sammanhang. Tidigare så behandlades manligheten som något oproblematiskt och genusforskning fokuserade nästan uteslutande på kvinnors underordning och frigörelse. Men under senare år har mansforskningen utvecklat en egen profil där studierna koncentrerat sig på homosociala relationer bland män och grupper av män inom vilka mansideal och manlighet konstrueras. Denna genusforskning har reviderat synen på manligheten som något oproblematiskt och visat att manligheten också förändrats och debatterats genom historien. Flera forskare menar att manligheten under vissa perioder som runt sekelskiftet 1900 varit speciellt problematiskt, ja till och med befunnit sig i en form av kris.¹

Vad genusforskare som studerar modernitetens intåg ofta förbisett eller i bästa fall behandlat i periferin är religionens roll i konstruktionen av det manliga. Under 2000-talet så har kristendom och religion dock tilldragit sig ökat intresse. Kristen manlighet har under perioden runt sekelskiftet 1900 beskrivits som en ”modernitetens paradox”, eftersom religion och modern manlighet ansetts inkompatibla. Religiösa ideal började under denna epok att betraktas som något feminint kopplat till kvinnan och den privata sfären. Utgångspunkten var den liberala idén om religionen som privatsak.² Manliga normer knöts till det offentliga livet och kom att förknippas med individualitet, mod och styrka.³

Temat för denna studie är manlighetskonstruktionerna i *Kristna föreningen för unga män* (KFUM) i Helsingborg, så som den kommer till uttryck i föreningstidningens *Månadsblad* och vilken betydelse religionen, dess uttryck, praxis och förebilder spelade i konstruktionen av en kristen manlighet. Syftet med studien är att med det lokala perspektivet utöka förståelsen av hur maskulinitet kan uttrycka sig i specifika historiska sammanhang. Motivet till uppsatsen är främst av religionshistorisk art och växelverkan mellan samhälle och religion har alltid varit ett personligt intresse. I tidigare

¹ Lorentzen, Jörgen & Ekenstam, Claes, ”Inledning”: Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), *Män i*

² Werner, Yvonne Maria, ”Kristen manlighet i teori och praxis”: Yvonne Maria Werners (ed.) *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008, s. 10.

³ Se bl.a. Tjeder, David, ”Borgerlighetens sköra manlighet”: Jörgen Lorentzen, & Claes Ekenstam (red.), *Män i Norden*, 2006.

uppsatser har jag studerat protestantiska kvinnors religiösa kallelse under första hälften av 1800-talet. Denna studie var inspirerad av Inger Hammars bok *Emancipation och Religion*, som visade på genusforskningens ”religionsblinda” karaktär genom att belysa den betydelse kristen tro och luthersk livsåskådning hade för den tidiga svenska kvinnorörelsen och dess emancipationsideologi.⁴

KFUM har anglosaxiska rötter och startade i England år 1844 under namnet YMCA – Young men’s Christian association. Organisationens utbredning gick hand i hand med den pågående industrialiseringen och sekulariseringen och blev en plats där unga män kunde finna gemenskap, mening och identitet i en förändrad värld där manliga ideal inte längre i samma utsträckning formades av gamla strukturen där de fördes vidare från far till son utan konstruerades i en alltmer marknadsliberal och individualistisk kontext.⁵ Den protestantiska enhetskyrkans splittring, den kristna väckelsen och samhällsordningens liberalisering banade väg för nya kristna organisationsformer. KFUM hade ett vidsträckt kristet perspektiv och ett utåtriktat socialt program innehållande föreläsningar, bibelläsning, samt scout- och idrottsverksamhet för att rekrytera så många medlemmar som möjligt. Arbetet hade som ambition att ”fostra de unga männen i fysiskt, intellektuell, moraliskt och andligt avseende”, och det övergripande syftet var att unga män skulle föras till och acceptera Jesus Kristus som världens frälsare.⁶

Mansforskning med fokus på religion är inte särskilt utbredd inom svensk historieforskning och bortsett från en mindre pilotstudie finns ingen forskning om manlighetsidealen inom KFUM.⁷ Genom studien hoppas jag kunna väcka intresse för religionshistoria och bidra till att dementera den gängse bilden av en oförändlig kristendom på ständig reträtt sedan modernitetens intåg.

⁴ Hammar, Inger, *Emancipation och religion. Den svenska kvinnorörelsens pionjärer i debatt om kallelse ca 1860-1900*, Lund 1999.

⁵ Winter, Thomas, *Making Men, Making Class. The YMCA and Workingmen, 1877-1920*, Chicago 2002, s. 19-21.

⁶ *Månadsblad*, februari 1922: ”De arbetslösa”.

⁷ Det finns en pilotstudie på temat: Sidenvall, Erik & Elin Malmer, ”Christian manliness for women? Contradictions of Christian Youth Organization in early-twentieth-century Sweden: *Scandinavian Journal of History* 2009:4.

Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med min undersökning är att studera den kristna manlighetskonstruktionen i KFUM i Helsingborg så som detta kommer till uttryck i organisationens tidning *Månadsblad* mellan åren 1918 till 1926. I min analys kommer jag att utgå från följande frågor:

- Hur framhävs och relateras den kristna mannen i relation till andra män och det omgivande samhället?
- Vilken roll spelar framträdande kristna och bibliska personligheter i konstruktionen av det manliga?
- Vilka hot och motbilder framhålls i materialet gentemot den kristna manliga karaktären?

Disposition

Min undersökning är indelad i tre större avsnitt. I bakgrundskapitlet kommer ämnet att kontextualiseras med en redovisning av det historiska sammanhanget relaterat till frågan om manlighetskonstruktioner och den ”kristna mannen”. Jag kommer här att anknyta till den akademiska litteraturen som presenterats i avsnitten om teori och metod och tidigare forskning, vilken kommer att tjäna som analytisk ram för min empiriska undersökning. I undersökningskapitlet, vilket är indelat i två underkapitel, analyseras konstruktionen av kristen manlighet med fokus på specifika teman och i relation till tidigare forskning. I det avslutande kapitlet sammanfattas undersökningens resultat och lyfts upp på en högre nivå genom att sättas i relation till den analytiska ramen. Denna del kommer också diskutera fortsatta forskningsmöjligheter.

Källmaterial

Mitt källmaterial består av *Månadsblad* utgivet av KFUM Helsingborg, som utgavs mellan åren 1912-1935. Studiens kronologiska avgränsning vilket är tiden 1918-1926 möjliggör en undersökning av källmaterialet inom ramen för en kandidatuppsats och denna avgränsning grundar sig i en hypotes om manlighetskonstruktioner, men motiveras även av verksamhetens utformning under perioden. Det förstnämnda hänvisar

till vad manlighetsforskaren George L. Mosse skriver om krig och manlighet, nämligen att det tidigare förstärker det senare.⁸ Även om inte Sverige var delaktig i första världskriget, så påverkade den internationella utvecklingen tidningar och ideal här hemma. Jag har därför valt perioden efter första världskriget. År 1922 så inledde även KFUM Helsingborg en social verksamhet genom att starta ett centralkök för stadens arbetslösa.⁹ Denna utvidgning av verksamheten kan ses som ett uttryck för en medvetenhet om att de kristna idealen i högre grad måste placeras i kontrast till andra män och manliga ideal utanför organisationen.

KFUM Helsingborgs tidning *Månadsblad* publicerades som titeln illustrerar en gång i månaden och består av 4 sidor. Analysen koncentrerar sig primärt på tidningens första rubrik, vilken oftast utgör den enda större artikeln samt sätter tonen för agendan i de resterande mindre avsnitten. I min bearbetning av materialet, har jag läst alla första rubriker i tidningen och sedermera, fokuserat och gjort en djupgående analys på de artiklarna som varit mest relevanta för min undersökning. Skribenterna till den inledande artikeln varierar från pastorer och medlemmar i styrelsen. Vissa texter är inlämnade från andra kristna organisationers tidningar och böcker, andra kan bestå av kristna dikter och sånger. Innehållet varierar från filosofiska resonemang angående bibelberättelser och reflexioner om samhällsutvecklingen till predikningar och KFUM-konferenser. Artiklarna har uppbyggelsekaraktär genom att innehållet oavsett ämne har ett kristet perspektiv. Tidskriften riktar sig uteslutande till organisationens medlemmar och de manlighetsideal den företräder kan anses reflektera styrelsens och de ledandes ideal.

Metod och teori

Det metodologiska ramverket i denna uppsats utgörs av en diskursanalys. Diskursteorin är både en teori och en metod som tar sikte på empiriska samband mellan diskurser och sociala, historiska och kulturella processer inom olika sfärer. I mitt arbete har jag valt att använda mig av Norman Faircloughs diskursanalys så som den presenteras i Marianne Jörgensen och Louise Phillips bok *Diskursanalys - som teori och*

⁸ George L. Mosse, *The image of man – The Creation of Modern Masculinity*, Oxford University Press 1996, s. 55.

⁹ *Månadsblad*, november 1926: ”Återblick på verksamheten 1917-1926”.

metod.¹⁰ Det finns ett stort omfång av modeller och metoder inom diskursteorin där skillnaderna främst existerar i olika förståelser av begrepp som diskurs, makt, ideologi, sociala praktiker och vad människor har för förmåga att förändra sin verklighet. Valet av Faircloughs analys motiveras av att han tillhandahåller en enkel och flexibel teknik som kan kombineras med andra teorier och metodologiska verktyg samt att han betonar förändring och konkurrens mellan diskurser inom den sociala sfären.

Diskursanalysen är en av många tillvägagångssätt inom socialkonstruktivismen, vilket är ett samhällsvetenskapligt perspektiv baserat på filosofiska antaganden om att det inte existerar någon objektiv sanning. Människans kunskap och förståelse av sanning består istället av kategoriseringar av verkligheten eller diskurser vilka ständigt ifrågasätts, förändras och rekonstrueras. Diskurserna är produkter av historiska och kulturella processer och har en social dimension eftersom det förändras genom social interaktion. Sammanlänkning av kunskap och förståelse med sociala processer frambringar i en större omfattning sedermera, sociala konstruktioner vilka legitimerar olika typer av beteenden och ageranden inom olika sociala sfärer. En diskurs kan således, förstås som en form av socialt agerande, vilken i sig bidrar till konstruktionen av den sociala verkligheten.¹¹ Mats Börjesson, beskriver diskurser som “tal-ordningar och logiker som bestämmer gränserna för vad som är socialt och kulturellt accepterat som “sant”, “ trovärdigt”, “ förnuftigt”, “ gott” med mera.¹²

I detta arbete så är studieobjektet den kristna manlighetskonstruktionen i KFUM Helsingborg. Det primära är att studera de sociala och språkliga gränserna som kan fastställas i organisationens *Månadsblad* för att kunna belysa hur manligheten diskursivt är konstruerad. Förutom den postmodernistiska kunskapssynen så är en annan gemensam nämnare inom diskursteorin att man utgår ifrån poststrukturalistisk lingvistikens filosofi vilket innebär att människan endast kan erhålla kunskap om verkligheten genom språket. Fysiska objekt existerar men har endast en mening genom den språkligt konstruerade diskursen.¹³

Faircloughs tillhandahåller ett tredimensionellt angreppssätt rörande text, diskursiva och sociala praktiker för att förstå sociala sfärer eller diskurser. Text hänvisar till de

¹⁰ Jørgensen, Marianne W & Phillips, Louise, *Discourse analysis as theory and method*, London 2002.

¹¹ Jørgensen & Phillips 2002, s. 1-10.

¹² Börjesson, Mats, *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*, Lund 2003, s. 21.

¹³ Jørgensen & Phillips 2002, s. 8-9.

lingvistiska funktioner som bringar och skapa mening åt sociala processer. Diskursiva praktiker syftar till produktion och konsumtionen av texten, medan sociala praktiker undersöker den vidare sociala kontexten inom vilken texten befinner sig. Anledningen till detta bredda tillvägagångssätt är att ingen text eller social interaktion existerar i ett vakuum isolerad från andra texter, händelser och strukturer. Diskurser både konstituerar den sociala verkligheten och konstitueras av sociala processer. De formar sociala strukturer samtidigt som de reflekterar dem. Diskurser måste därför både förstås och analyseras i förhållande till dess omgivande kontext.¹⁴ En svaghet i min analys är att den inte täcker aspekter som hur texterna i *månadsblad* har konsumerats av dess medlemmar och jag kan därför inte dra några slutsatser över hur idealen och perspektiven som förmedlas uttrycks i verkligheten.

En trend i studiet av den kristna manlighets konstruktionen runt sekelskiftet har varit att utgå ifrån feminiseringsteorin, vilket är en tes som hävdar att kristendomen feminiserades under 1800-talet genom kvinnors ökade religiösa engagemang och en feminisering av kristen praxis och religiösa uttrycksformer. Ursprunget och upprinnelsen till dessa processer är komplext och multidimensionellt. Men kortfattat kan de förklaras med den moderna utvecklingen som ledde till att samhället blev mer individualiserat och pluralistiskt, och där kristendomen i dess olika konfessionella utformningar tappade sin position som samhällets politiska, sociala och kulturella fundament. Denna individualisering innebar att ett större antal kvinnor kom organisera sig i kyrkliga organisationer av olika slag. För kristna män kom kristen trosutövning att framstå som på många sätt problematiskt. Det framväxande borgerliga samhället frambringade en ny genusordning som utmärktes av en uppdelning i privat och det offentligt, där kvinnan och religionen främst kom att förpassas till det privata och mannen till det offentliga. Kristna ideal som ödmjukhet, fromhet och underkastelse kom således att anses vara kvinnliga och därmed oförenliga med sann manlighet, vilken istället likställdes med egenskaper som rationalitet, självständighet och individualitet.¹⁵

I modern mansforskning har feminiseringsteorin delvis relativiserats, men också kompletterats genom nya perspektiv där utvecklingen i olika konfessionella kulturer sätts i relation till samhällsutvecklingen i stort. Mitt teoretiska ramverk kommer att

¹⁴ Jørgensen & Phillips 2002, s 67-71.

¹⁵ Werner, Yvonne Maria, 2008, s. 29, 35, 38.

vara uppbyggt av två större perspektiv, där det första kommer behandla maktaspekter och manlighet, medan det andra kommer utgå ifrån dessa kompletterande teorier av feminiseringsteorin som beaktar remaskulinisering och andra manliggörande strategier inom kyrkan.

Det första teoretiska perspektivet angående maktaspekter och manlighet är hämtade från Raewyn W. Connells teori om ”hegemonisk manlighet” och George L. Mosses koncept om ”countertypes” eller ”motbilder”. Anledningen till att båda perspektiven används är att manlighetskonstruktioner ofta är komplexa och motsägelsefulla. I enlighet med Connells sociologiska modell skapas manlighet framförallt i relationen mellan män och grupper av män, vilka i föränderliga samspel av koalitioner och dominans verkar i det sociala rummet. I detta samspel finns det en dominerande diskurs, en ”hegemonisk manlighet” som förmedlas och överförs genom fostran och normalisering samt genom olika praktiker som innesluter och utesluter andra ideal och människor.¹⁶ Ett sätt att förstå och studera denna inkluderings- och exkluderingspraktik är att använda sig av Mosses modell om ”types” och ”countertypes”, alltså de rådande manlighetsidealen och dess motbilder vilka bidrar till att definiera och bekräfta den dominanta i manlighetskonstruktionen.¹⁷ Det bör i detta sammanhang påpekas att hegemoni inte innebär fullständig kontroll och att det diskursiva samspelet mellan maskuliniteter är socialt och kulturellt föränderligt.

Det andra teoretiska perspektivet handlar om remaskulinisering och manliggörande strategier. Här har jag inspirerats av den tyske historikern Olaf Blaschke som i artikeln ”Fältmarskalk Jesus Kristus” med exempel från tysk katolicism och protestantism visar att kristendomen under åren 1830-1960 präglades av både feminisering och konfessionalisering, alltså en starkare betoning av det för en viss trosriktning specifika, och att den sistnämnda processen kan kopplas till strategier för att remaskulinisera kristen trospraxis. Bilden av Jesus gavs en mer maskulin framtoning samtidigt som den religiösa retoriken i kristna tidskrifter kom att präglas av en alltmer nationell retorik med fokus på traditionellt manliga ämnen som hjältar, teknik och samhällsfrågor. Inom båda konfessionerna fördes en debatt om mäns bristande religiösa engage-

¹⁶ Connell, R.W., ”Maskuliniteter”, Göteborg 2008, s. 71-74.

¹⁷ Mosse, George L, 1996, s. 56-76.

mang och möjligheterna att motverka detta.¹⁸ Blaschke ser konfessionaliseringen som en motreaktion mot feminiseringen, där företrädare för kyrkliga kyrkor och samfund använde manliggörande strategier för att göra kristen trospraxis, uttryck och symboler mer attraktiva för män med det övergripande målet att stärka kyrkans och religionens ställning i samhället.

Blaschkes teori om konfessionalismen som en manliggörande strategi för att återföra männen till kyrka och kristen tro har även betonats i andra sammanhang. En av dessa är ”muscular christianity”, den muskelkristna rörelsen, som växte fram under 1800-talet med ett fokus på kristen tro, fysisk hälsa och manlighet. Dessa tre grundvalar knöts samman genom sammanslutningar som agiterade för en mer vardagsnära kristendom där karaktärsdanande idrott och fysisk hälsa var i centrum. Den sociala dimensionen och målet var som den engelske historikern Clifford Putney beskriver det att lära pojkar att ”one can be the best looking, best playing, and most popular, and still be humble”.¹⁹

Syftet var således att inkorporerar modernitetens nya manlighetsideal bestående av individuell strävsamhet och framåtanda med kristna dygder som ödmjukhet. Dessa idéer kom att vinna genomslag även i andra kristna föreningsverksamheter. Den av kyrkohistorikerna Martin Nykvist och Alexander Maurits redigerade antologi *Kyrkan och idrotten under 2000 år* belyser sambandet mellan kyrka, religion och idrott med en tonvikt på den svenska utvecklingen under 1800- och 1900-talet. Författarna visar hur kristna samfund och politiska partier använde idrott för att tilltala unga män, behålla deras lojalitet samt för att kunna fostra tonårspojkar i till goda kristna och samhällsmedborgare. Detta kommer särskilt tydligt till uttryck i den brittiske kyrkohistorikern Hugh McLeods bidrag, som illustrerar hur det kristna föreningslivet användes för att göra fostra unga män till moraliska, vältränade, nyktra, flitiga, disciplinerade och hängivna kristna.²⁰

¹⁸ Blaschke, Olaf, ”Fältmarskalk Jesus Kristus. Religiös remaskulinisering i Tyskland”: Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008, s. 29, 35, 38.

¹⁹ Putney, Clifford, *Muscular Christianity, Manhood and Sports in Protestant America, 1880-1920*, Harvard 2003, s. 15.

²⁰ McLeod, Hugh, ”Religion, politik och idrott i Västereuropa 1870-1939”: Martin Nykvist & Alexander Maurits (red.), *Kyrkan och idrotten under 2000 år*, Malmö 2015, s. 114-116.

Konkretisering av metoden

Utgångspunkten för en diskursanalys är ett tema eller ett problem, vilket i detta fall är hur manligheten uttrycks i KFUM:s *Månadsblad*. Jag kommer här att använda Faircloughs analysmodell, som applikationen av en interdiskursiv och en intertextualitets analys. Den förstnämnda syftar på att olika diskurser kan konkurrera och samverka inom samma sociala sfär. Detta brukar kallas för diskursordning inom vilken vissa diskurser är dominanta och andra marginella. Intertextualitet tar sikte på när innehållet i en text bygger sina argument, sin konsistens och auktoritet genom att dra referenser eller paralleller till andra händelser och texter.²¹ Jørgensen och Phillips skriver t.ex. att en ”text kan förstås som en länk i en intertextuell kedja”.²² Enligt Fairclough innefattar dessa begrepp både stabilitet och instabilitet då det skapar en form av struktur, som ständigt förändras genom att nya diskurser förs in i diskursordningen eller att rådande diskurser omvärderas.

I min analys så har de teorier som presenterats i bakgrundskapitlet utrustat mig med analytiska kriterier och olika utgångspunkter i undersökningen av materialet. Dessa kriterier och utgångspunkter är:

- Hur gestaltas den kristna manligheten, vad inkluderas och exkluderas?
- Hur framhävs den kristna manligheten gentemot andra män och det omgivande samhället?
- Vad är syftet bakom den kristna manlighet som förmedlas?
- Vilka diskurser är dominanta?

Det finns inget specifikt tillvägagångssätt när man utför en diskursanalys utan olika metodologiska verktyg kan skräddarsys och anpassas utefter studiens egenart. De verktyg som jag har hämtat från Faircloughs metodologiska ramverk är:

- *Textanalys*, vilket syftar till och appliceras i arbetet för att få en förståelse av generella åskådningar, budskap, struktur och konsekvens i en specifik text.
- *Ethos*, menas med hur identitet skapas genom språket och detta analytiska redskap inkluderar främst formuleringar kopplade till manlighet, men även grammatiken i texten som kan poängtera om olika fenomen normaliserats.

²¹ Jørgensen & Phillips 2002, s 73-74.

²² Jørgensen & Phillips 2002, s 74.

Detta metodologiska verktyg är till skillnad från *textanalysen* en mer djupgående analys av texten vilken försöker sortera ut olika betydelser runt manlighetsbegreppet.

- *Interaktion*, avser att analysera vem som är författare till texten för att kunna placera budskapet med agendasättaren. Detta kan ge en mer fullständig bild av vad som förmedlas i KFUM:s *Månadsblad*.

Avslutningsvis är det viktigt att poängtera att dessa metodologiska verktyg kommer appliceras och tolkas med hjälp av de ovan presenterade teorierna om kristen manlighet och den konkretisering som kommer att presenteras i bakgrundsteckningen.

Tidigare forskning

Mansforskningen började på allvar att utveckla en egen profil under 1980-talet och har på senare år tilldragit sig ett större intresse med nya studier och teoribildningar. Forskningsfältet har sitt ursprung i den mer feministiskt orienterade kvinnoforskningen och dess kritik av patriarkala förhållanden, men fokuserar i större utsträckning på att utröna mansideal och konstruktionen av ”manlighet” i specifika sammanhang. Den teoretiska kärnan från kvinnoforskningen finns fortfarande kvar i mansforskning, då båda i många avseenden koncentrerar sig på maktaspekter mellan människor och grupper, men där den sistnämnda främst fokuserar på homosociala relationer mellan män inom vilka mansideal formas, produceras och reproduceras.

I Skandinavien så har inte mansforskningen fått lika stort genomslag som i de anglo-amerikanska länderna, men ett verk som varit tongivande är Jörgen Lorentzens och Claes Ekenstams *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*. Boken handlar, som titeln gör gällande, om manlighet och hur konstruktionerna av manligheten formades och återskapades av de processer som moderniteten innebar i de nordiska samhällena. Här menar man att manligheten var i en speciellt prekär situation runt sekelskiftet 1900, ja till och med i kris, vilket sätts i samband med de omvälvande processer, dualism och polaritet som tidsepoken innebar för människorna i Norden, där somliga var fastförankrade i gamla strukturer samtidigt som nya började växa fram.²³ Även om detta påstående teoretiskt kan ifrågasättas genom att hävda att man-

²³ Lorentzen, Jörgen & Ekenstam, Claes, 2006, s. 9.

ligheten är i ständig omdefiniering och således i konstant kris, så genererar ändå utgångspunkten en mångfacetterade, spännande och ibland polariserande och motsägelsefull bild av både nya och äldre manliga ideal, vilka delvis frambringades i polemik gentemot varandra, men där alla påverkades av moderniseringen.

I David Tjeders kapitel ”Borgerlighetens sköra manlighet” betonas att denna sorts manlighet kan sammanfattas med ordet, karaktär, ett begrepp vilket var tillräckligt diffust för att enkelt kunna förändras samtidigt som det fungerande som inneslutande och uteslutande markör gentemot andra kategorier av män och manlighet. Även om den borgerliga manligheten har många dimensioner så var karaktärsbegreppet, starkt förknippat både med tidiga kristna ideal som dygd och redlighet, men också med självbehärskning, oberoende och kroppsideal. Tjeder betonar i artikeln hur den framväxande borgarklassen använde karaktärsbegreppet och manligheten som ett sätt att legitimera sin överordning över kvinnor och andra män, genom att utesluta de som inte borde ha eller hade någon maktposition i samhället.²⁴

Om studiet av manlighet inte fått samma genomslag i Skandinavien som i angloamerikanska länder så finns det ännu mindre litteratur angående den kristna manligheten i en nordisk kontext. Ett exempel är lundahistorikern Yvonne Marie Werners forskningsprojekt om kristen manlighet, vilket resulterat i en rad arbeten, däribland de båda antologierna *Kristen manlighet – ideal och verklighet 1830-1940* och *Christian Masculinity*, som försökt övervinna denna forskningslucka i samverkan med forskare från andra nordiska och europeiska länder på forskningsfältet.²⁵ Teoretiskt tar arbetet avstamp i progressiv och relativiserande forskning rörande feminiseringsteorin, men även studier där kristenhetens betydelse för samhällsutvecklingen placeras i framkant.²⁶ Ett exempel är historikern Callum G. Brown, som driver tesen att kristendomens tillbakagång i Storbritannien inträffade långt senare än under 1800-talet och att

²⁴ Tjeder, 2006.

²⁵ Werner, Yvonne Maria (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008; Werner, Yvonne Maria (ed.), *Christian Masculinity. Men and Religion in Northern Europe in the 19th and 20th Century*, Leuven 2011. Projektet samverkade med forskargrupper vid universiteten i Nijmegen och Leuven samt med forskare i Norge och Danmark.

²⁶ Werner, Yvonne Maria ”Studying Christian masculinity: an introduction”: Werner (ed.), *Christian Masculinity*, 2011, s. 7-17.

kristendomens feminisering istället för industrialiseringen och sociala konflikter frambringade sekulariseringsprocessen.²⁷

Antologin undersöker hur kristna ideal som ödmjukhet, mildhet och underdoning, vilka inom den framväxande borgerliga diskursen kom att knytas till den privata sfären och kvinnan kom att inverka på den kristna manlighetskonstruktionen och hur det påverkade enskilda troende mäns liv. I de mångfacetterade artiklarna om präster, lekmän och missionärer förankrade i såväl katolska som protestantiska högkyrkliga och lågkyrkliga samfund och organisationer framkommer komplexa samspel mellan religion, kultur, samhälle, genusordningar och mansideal. De mest relevanta för denna uppsats är de artiklar som fokuserar på mer vardaglig kristen tro och troende män i protestantiska samfund som visar hur kristna mansideal avgränsades gentemot andra manlighetskonstruktioner.

Tjeder driver tesen att den protestantiska kristna manlighetskonstruktionen konstruerades främst genom kampen för att övervinna trostvivet och att det var just detta som menades skilja mannens förnuftsbaseade kristna tro från kvinnans mer naturgivna och känslbestämda. Denna skillnad berodde delvis på att män deltog i det offentliga livet och därmed blev mer exponerade för ideologisk, filosofisk och vetenskaplig kritik av den kristna tron och dogmatiken än den vid hem och hushåll bundna kvinna. Tvivlet och troskampen blev således, menar Tjeder, en manlighetsmarkör som vittnade om en mogen tro och gav legitimitet och auktoritet i teologiska frågor. Den kristna manliggörande kampen kunde även ta formen av att vara en inre kamp emot manliga drifter som att leva sexuellt utsvävat, supa och slåss.²⁸ De manliga ungdomsåren ansågs extra problematiska och både politiska och kristna organisationer inriktade sig på att forma tonårspojkar i moralisk bemärkelse. Medan Tjeder fokuserar på de protestantiska mansideal som framträdde i universitetsmiljöer, lyfter Anna Prestjan fram de kristna manlighetskonstruktionerna på landsbygden, där fysisk styrka och praktisk duglighet var viktiga manlighetsmarkörer. Hon har studerat en landsortsprästs

²⁷ Brown, Callum G, *The Death of Christian Britain. Understanding Secularisation 1800-2000*, London 2001.

²⁸ Se b.l.a. Maurits, Alexander, ”Treståndsläran och den lutherske prästmannen”; Tjeder, David, ”Det manliggörande tvivlet”; Jarlert, Anders, ”En lekmanplats i kyrkan”: Werner (red.), *Kristen manlighet*, 2008, s. 61, 105, 123.

i Vemdalen och konstaterar att i detta sammanhang var ”intellektuellt arbete mer tveksamt ur manlighetssynpunkt” än kroppslig duglighet.²⁹

Hur protestantiska kristna män skulle särskilja sig från andra män grundar sig självklart i den kristna tron och etiken som ger riktlinjer för ett kristet liv. Här betonas egenskaper som ödmjukhet, underdånighet och mildhet samt ömhet och trofasthet, men även självbehärskning och förmåga att motstå världsliga lidelser. Det förstnämnda var den typ av karaktärsdrag som den borgerliga eliten kom att anse vara mjuka värden kopplade till kvinnan. Annars hade den svenska protestantiska manlighetskonstruktionen runt sekelskiftet år 1900 mycket gemensamt med borgerliga ideal. Karaktärsbegreppet som var centralt i den borgerliga maskuliniteten byggde på egenskaper som anseende i relation till andra, oberoende, hårt arbete och uthållighet, inte minst i motgång samt sist men inte minst självbehärskning i både psykisk, känslomässig och fysisk bemärkelse.³⁰

Här finns klara beröringspunkter med kyrkliga ideal. Man skulle kunna påstå att det skett en ömsesidig växelverkan mellan den framväxande borgerligheten som dominant grupp och äldre kristna ideal under 1800- och det tidiga 1900-talet. Oberoende som var en stark drivkraft inom den borgerliga liberalismen, gjorde, som Erik Sidenvall visat, sig gällande även bland kristna missionärer och kopplades här till idealet om ”the self-made man”.³¹

Den kristna mannen skulle inte bara vara ödmjuk och mild, utan också modig, stark och intellektuell. Tjeder visar att de protestantiska manlighetsidealen även kopplades samman med nationalism och att de teologer han studerat använde en militaristisk retorik.³² Elin Malmer som studerat Svenska Missionsförbundets verksamhet bland värnpliktiga runt sekelskiftet 1900 framhåller t.ex. att väckelsekristna gjorde värnplikten till en självklarhet.³³

I den av Martin Nykvist och Alexander Maurits redigerade antologi *Kyrkan och idrotten under 2000 år* studeras förhållandet mellan kyrkan och idrotten sedan kyrkans

²⁹ Prestjan, Anna, ”En korsfäst främling på jorden? Prästmanlighet som problem”; Jarlert, Anders, ”En lekmanplats i kyrkan”; Werner (red.), *Kristen manlighet*, 2008, s. 161-190.

³⁰ Tjeder 2006, s. 51-55, 99, 108; Jarlert 2008, s. 124.

³¹ Erik Sidenvall, ”Gap Men”; Werner (red.), *Kristen manlighet*, 2008, s. 76.

³² Tjeder 2008, s. 93-119. Tjeder, David, ”Crises of faith and the making of Christian masculinities at the turn of the twentieth century”; Werner (ed.), *Christian Masculinity*, 2011, s. 127-145.

³³ Elin Malmer, ”Guds ord till lägerplatsen. Missionsrörelsen och soldathemmen”; Werner (red.), *Kristen Manlighet*, 2008, s. 201-203.

begynnelse med fokus på utvecklingen under den senare delen av 1800- och 1900-talet i en svensk kontext. Detta förhållande var inte helt friktionsfritt då många av kyrkans representanter såg idrotten som ett hinder för ett sant kristligt liv. Medan vissa protestantiska väckelsegrupper ansåg att den kyrkliga gemenskapen inte skulle grundas i något annat än kristen tro och församlingsmöten, såg andra idrotten som en väg att nå ut med det kristna budskapet. Här fanns en klar koppling till den anglosaxiska ”Muscular Christianity”, vilket framträdde tydligt i kyrkans ungdomsverksamheter. Kristna företrädare idealiserade idrottsutövarens manliga karaktär och det fanns en vision om att idrottens mer negativa sidor skulle kunna stävjas med det kristna budskapet och dess anknytning till idén om ”fair-play”.³⁴

Thomas Witters bok *Making men, Making class* är en studie av det internationella KFUM, YMCA:s (*Young Men's Christian Association*) arbete och verksamhet bland arbetarklassmän och järnvägsarbetare i amerikanska städer under det sena 1800-talet och tidiga 1900-talet. I boken illustreras hur en ängslan och rädsla över samhällsutvecklingen frambringade en bredkristlig organisation vars strävan var att stävja radikala politiska åskådningar och sociala motsättningar genom att sprida det kristna budskapet och framhålla mansideal grundade i disciplin, dygd, sportmannaskap och gemenskap. Witter, som fokuserar på klassaspekten, och drar slutsatsen att rörelsen bidrog till klassdynamiken genom att man inriktade sig på att rekrytera medlemmar från grupper som man ansåg vara ett hot mot samhällsutvecklingen och kristenheten.³⁵ Min studie är ingen klassanalys, men denna studie är relevant eftersom den belyser KFUM:s ursprung och de fundament vilka arbetet och rörelsens ideal vilar på.

Från en anglosaxisk kontext har jag även lånat in lite perspektiv från antologin *Manful Assertions: Masculinities in Britain since 1800*, där de olika avsnitten betonar det faktum att manlighet förändrats och debatterats, och att den är historiskt och kulturellt konstruerad. För min studie har främst Pamela J Walker, varit av intresse som undersökt manlighetskonstruktionen inom brittiska frälsningsarmén. I hennes analys redovisar hon att Frälsningsarméns manlighetskonstruktion knöt an till manlighet ideal inom arbetarklassen och den militära diskursen genom användandet av rangsystem och uniformer. De omvända männen såg sig inom organisationen som mer manliga än

³⁴ Nykvist & Maurits, 2015.

³⁵ Winter 2002.

andra ”icke troende”, trots kritiken om de kristna idealens koppling till kvinnan, eftersom man hävdade att det krävdes en riktig man till att våga söka sig till herren och leva ut det kristna budskapet.³⁶

³⁶ Walker, Pamela, ”I live but not yet I for Christ liveth in me’ - Men and masculinity in the salvation army – 1865-1890”: Roper, Michael & Tosh, John (red.), *Manful Assertions – Masculinities in Britain since 1800*, London 1991.

Historisk bakgrund

Det är ingen lätt uppgift att redogöra för de samhällsförändringar som inträffade runt sekelskiftet 1900. Därför har jag i denna text valt att endast kortfattat presentera den övergripande historiska kontexten för att sedermera fokusera på de processer som haft störst betydelse för det manliga idealet och kristenheten under denna tid.

Under 1800-talets andra hälft inleddes en enorm och mångfacetterad förändring av det svenska samhället, där det gamla ståndssamhället med dess privilegiesystem och skråordningar successivt började omvandlas till ett mer modernt liberalt klassamhälle.³⁷ Förändringsprocessen hade sin grund i upplysningens idéer, vilka ledde till att individens inte i samma utsträckning som tidigare sågs som bunden till kollektivet. Individualisering påskyndades av komplicerade samband mellan flera samhällsprocesser inom vetenskapen, religionen och politiken och påverkade olika samhällsdomäner som rättsväsendet, staten, kyrkan och ekonomin.³⁸ Dessa förändringar gick hand i hand med industrialiseringen av det svenska samhället.

Vid sekelskiftet 1900 hade industrialiseringen för första gången nått en nivå där förädlingsvärdet och produktiviteten var högre inom den industriella sektorn än inom jordbruket. Stora kapitalkrävande infrastruktur satsningar som kanaler och järnvägsnät genomfördes och påskyndade en modernisering av bankväsendet vilket ökade handeln och kontakten med utlandet.³⁹ Den svenska industrin och exporten drevs på av råvaruutvinning och nya svenska uppfinningar som kullagret och separatoren. Det allmänna ekonomiska uppsvinget detta innebar medförde stora demografiska och sociala förändringar. Från 1800-talets mitt fram till första världskriget utbrott ökade Sveriges befolkning från 3.5 till 5.7 miljoner. Stockholms stad hade ett invånarantal på 300 000 och andra städer som växte snabbt var Malmö, Helsingborg, Västerås och Sundsvall. En alltmer betydande borgarklass bestående av företagare, högre ämbetsmän och välutbildade som advokater och läkare började växa fram i städerna. Men med denna utveckling följde även sociala problem som fattigdom, trångboddhet, osanitära förhållanden och superi. Arbetarklassen växte även den numerärt och successivt började

³⁷ Jarlert, Anders, *Sveriges kyrkohistoria. Romantikens och liberalismens tid*, Stockholm 2001, s. 30.

³⁸ Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars, *Det svenska samhället 1720-2010. Böndernas och arbetarnas tid*, Lund 2013, s. 27-29

³⁹ Hedenborg & Kvarnström 2013, s. 77-85; Andersson, Lars, *Sveriges historia under 1800 och 1900 talet*, Liber 2003, s. 50-51.

arbetarna organisera sig politiskt omkring lönefrågor och arbetsvillkor. De nya mot-sättningarna mellan arbete och kapital kunde inte lösas på samma sätt som tidigare där många frågor överlätits till den privata sfären och kraftmätningarna mellan den nya samhällsstrukturens framväxande klasser blev som tydligast under storstrejken år 1909 och revolutionsåret 1917. Det svenska samhället var polariserat där nya och gamla sociala grupperingar och samhällsstrukturer existerade sida vid sida och konflikten på arbetsmarknaden var ett återkommande problem, vilket fick sin lösning först med Saltsjöbadsavtalet 1938.⁴⁰

Polariseringen i det svenska samhället mellan nya och gamla samhällsklasser och strukturer märktes även kulturellt och i vardagslivet. Under det sena 1800-talet hade en ny form av borgerlig stadskultur börjat växa fram, och bland dessa grupper härskade en liberal kultursyn. Denna kulturyttring placerade individen i centrum och gjorde därför en klar åtskillnad mellan det privata och det offentliga, mellan samhälle och stat och mellan religion och politik.⁴¹

Inom feministisk forskning och den kristna mansforskning har man visat på hur de nya borgerliga idealen påverkade genusordningen och relationen mellan könen. De nya individualistiska idealen gällde för mannen i högre grad än för kvinnan som fortsatte att vara bunden till familj och hushåll, och hemmet ansågs vara kvinnans enda legitima sfär. Den borgerliga mannen skulle med driftighet och självbehärskning sörja för familjens uppehälle medan kvinnan skulle sköta de vardagliga bestyren i hemmet. Samtidigt kopplades traditionellt kristna ideal som ödmjukhet, mildhet och självförsä-kelse till kvinnan som en följd av att religion började betraktas som en privatsak som hörde till den kvinnliga privata sfären. I och med detta fick den borgerliga frigjorda kulturen drag av dubbelmoral eftersom att den inte inkluderade alla; det ställdes högre moraliska krav på kvinnor än på män. De liberala idealen fick en hegemonisk ställning mycket på grund av att förespråkare från arbetarklassen inte i någon större utsträckning lyckades frambringa nya eller andra alternativ och istället anpassade sig till den borgerliga kulturformen. Nationalismen trädde i mångt och mycket i religionens ställe och blev en enande faktor som fick fotfäste i alla och samhällsklasser.⁴²

⁴⁰ Andersson 2003, s. 45-45, 118; Hedenborg 2013, s. 184, 211.

⁴¹ Andersson 2003, s. 45-46, 76, 118.

⁴² Andersson 2003, s. 78-79

Även om Sverige var ett polariserat land så kännetecknades ändå tiden före första världskriget av ett relativt lugn och stabilitet. Stridsfrågan i politiken gällde främst försvaret, där vänsterkanten vände sig emot den av högern förordade upprustningen. Inom borgerligheten sågs Ryssland som ett annalkande hot mot svensk suveränitet. Den goda ekonomiska utvecklingen ledde till att många svenskar hade en starkframtidstro, vilken abrupt avbröts med första världskrigets utbrott. Kriget påverkade svensk ekonomi hårt och landet kom inte att återhämta sig förrän i mitten av 1920-talet. Politiken präglades av starka motsättningar, även om det kom till en samverkan mellan socialdemokrater och liberaler i röströtfrågan och till införandet av allmän och lika rösträtt. Med det socialdemokratiska maktövertagandet 1932 inleddes en ny fas i utvecklingen, vilken också kom att påverka kyrka och religion.⁴³

För kyrkan och den kristna gemenskapen innebar den nya tiden att kristendomen förlorade sin position som samhällets fundament och att kristen trospraxis successivt började ifrågasättas av både vetenskapen och olika politiska ideologier. Den kristna väckelsen med dess läseri, kringvandrande kolportörer och med den etablerade kyrkan konkurrerande församlingsverksamhet bidrog till det gamla kyrkliga tvångssystemets upplösning. Kristna hämtade inspiration av nya samhällsideal och bibeltolkningar som oftast importerades från utlandet, och gradvis började kritiken mot kyrkans och prästernas förkunnelsemonopol från såväl väckelserörelser som liberala kretsar leda att kristen tro i allt större utsträckning började ses som en privat angelägenhet, vilket ledde till att de frikyrkliga samfundet kunde utveckla sin verksamhet vid sidan av Svenska kyrkan. Men statskyrkosystemet förblev bestående 1900-talet ut.⁴⁴

Paradoxalt nog innebar väckelserörelsen ett första steg mot i en sekulariseringsprocess som sedermera, skulle leda till att kristna fick möta på större påtryckningar i offentligheten.⁴⁵ Inom akademien började naturalismen och positivismen bli normativ i studiet av människans natur vilket stod i stark kontrast till den kristna trosläran. Dessutom var tonläget hårt från den framväxande socialdemokratin där en ung Hjalmar Branting t.ex. yttrade att ”vi stå i krig mot kristendomen, prästläran, som förfäar fol-

⁴³ Franzén, Nils-Olof, *I Sverige under första världskriget. Undan stormen*, Stockholm 1986, s. 9-51, 137-152, 366; Lundberg, Erik, *Konjunkturer och ekonomisk politik. Utveckling och debatt i Sverige sedan första världskriget*, Stockholm 1958, s. 49.

⁴⁴ Jarlert 2001, s. 73, 126, 204; Bexell, Oloph, *Sveriges Kyrkohistoria. Folkväckelsen och Kyrkoförnyelsens tid*, Stockholm 2013, s. 50-60.

⁴⁵ Hedenborg 2013, s. 192-193

ket och gör det till lydiga slavar i överklassens tjänst”.⁴⁶ Från kristet håll försökte man på olika sätt överbrygga diskrepansen mellan den kristna trosläran och det nya samhällsklimatet, och den ”inre missions” verksamheten med dess filantropi var ett svar på de problem som uppstått som en följd av folkökning och industrialiseringen.⁴⁷ Även utomkyrkliga aktiviteter som scoutrörelse och idrott var ett led i denna strävan och samtidigt ett sätt att väcka intresse för kristen tro bland de unga, framförallt bland pojkar, och många aktiviteter var skraddarsyddade för att tilltala unga män. Anledningen till detta var det förändrande samhällsklimatet, vilket både frambringat nya ideal och värden, men som också inneburit ett bristande intresse bland unga män för religion.⁴⁸ En kvantitativ studie av sex större samfund inom frikyrkorörelsen visar att kvinnor utgjorde två tredjedelar av medlemsantalet under större delen av 1900-talet.⁴⁹ Dessa barn- och ungdomsverksamheter kom att utgöra en viktig del i det pastorala arbetet både i frikyrkorna och i Svenska kyrkan.

KFUM var en del av denna utveckling där kristna grupper sökte nya gemenskapsformer. Rörelsen startade i Storbritannien under mitten av 1800-talet och kom till Sverige på 1880-talet, där verksamheten tog över en redan existerande struktur av kristna ungdomsföreningar som gick ihop till ett gemensamt förbund. KFUM byggde på ett bredkristligt koncept och var en överkonfessionell organisationsform eftersom att verksamheten grundades på en alliansidé där alla som betraktade Jesus Kristus som sin frälsare och ville sprida Guds ord i tro och evangelium var välkomna in i föreningen. Inga teologiska motsättningar eller meningsskiljaktigheter runt kyrko- och sakramentsuppfattningar fick störa detta föreningsband.⁵⁰ Organisationen förändrades sedan till att bli mer väckelseorienterad och alla unga män som sökte Gud fick medverka i föreningslivet.

Verksamheten växte fram under den pågående sekulariseringen och industrialisering och hade en relativt liberal syn på samhällsutvecklingen. Liberal i detta hänseende, kan refereras till Sven Halvardssons syn på svenska missionsförbundet vilket var att den ”accepterat samhällets moderniseringsprocess och gått den till mötes. De är öppna

⁴⁶ Tjeder 2008, s. 93-94.

⁴⁷ Maurits 2008, s. 61, Prestjan 2008, s. 172, Jarlert 2008, 192-193.

⁴⁸ Brohed, Ingemar, *svensk kyrkohistoria 8: Religionsfriheten och ekumenikens tid*, Verbum 2001, s. 13-14, 61, 82, 84, 88.

⁴⁹ Lundqvist, Sven, ”Demografiska och socio-ekonomiska data”, *Frikyrkosverige – en livsstilstudie*, Stockholm, 1979. S. 75.

⁵⁰ Bexell 2003, s. 159-161

mot samhälle och kultur och är därför beredda på förändring och anpassning”.⁵¹ KFUM anammade, nämligen nya ideal och utomkyrkliga aktiviteter som idrott- och scoutverksamhet i rörelsen för att locka till sig unga män till verksamheten. Tävlingsidrottens ansågs problematiskt i början av 1900 talet och kritiserades både från kyrkligt och politiskt, både för aggressiviteten men också för att den enligt många stal blickfånget från viktigare angelägenheter vilket i kyrkans fall var den kristna gemenskapen och andlig strävan.⁵² Men idrottens enorma expansion gjorde så att många kyrkliga föreningar ändrade sitt förhållningssätt, mycket på grund av bristande religiöst engagemang bland män, men även till följd av en större konkurrens i rekryteringen av medlemmar från politiska organisationsformer.⁵³ Irving Palm, hävdar att det fanns en särskilt framträdande konkurrens bland frikyrkorörelsen och arbetarrörelsen att attrahera unga män, då den tidiga såg att den senare expanderade.⁵⁴ Idrotten blev igenom detta ett verktyg att rekrytera män till olika organisationer och aktiviteterna ansågs karaktärsdanande då de förutsatte självkontroll, tålmod, styrka och intelligens.⁵⁵ KFUM anammade detta perspektiv, och inom föreningen hade man en syn att kristendomen skulle innefatta hela människan, så väl kropp som själ. Dessutom ville man att idrotten inom en kyrklig kontext skulle ta bort dess mer negativa sidor, genom det kristna budskapets koppling till ”fair play”.⁵⁶ Idrottsutövningens expansion hade delvis nationalistiska och militaristiska rötter, då en stark och sund kropp var fördelaktigt i försvarssynpunkt,⁵⁷ men i kristna verksamheter, såg man främst idrotten som något moraliskt hälsosamt, genom vilken man kunde knyta nya medlemmar.

KFUM Helsingborg stiftades 1891 och föreningen var uppdelad i fem avdelningar, vilka var Gossavdelningen (inträdesålder: 11 år), Ynglingaavdelningen (14 år), KFUM (17 år), scoutföreningen (13 år) och Frivilligkåren för äldre medlemmar. Det fanns även en damarbetsförening inom KFUM-Helsingborg, vilken främst skulle sköta olika bestyr med servering och dylikt, men som även hade egna möten där man

⁵¹ Halvardson, Sven, ”Svenska Missionsförbundet: identitet och utveckling”, *Tro och tanke*, 1992, s. 4.

⁵² Malmer, Elin, ”Muskelkristendom på svenska – Idrotten och det maskulina ungdomsidealet i ungdomsvännan 1900-1914: Nykvist & Maurits (red.), *Kyrkan och idrotten*, 2015.

⁵³ McLeod, 2005, s. 105.

⁵⁴ Palm, Irving, *Frykorkorna, arbetarfrågan och klasskampen. Frikyrkorörelsens hållning till arbetarnas, fackliga och politiska kamp åren kring sekelskiftet*, Uppsala, 1982. s. 167

⁵⁵ McLeod, 2005, s. 109-114.

⁵⁶ Lindfeld, Mikael, ”Religiös idealism som bildningsproduktion. Idrottens själ enligt Torsten Bohlin och Pierre de Coubertin: Nykvist & Maurits, *Kyrkan och idrotten* 2015, s. 137-140.

⁵⁷ McLeod 2005, s. 103-109.

samlades och sjöng och tillbad herren. Tidningen *Månadsblad* riktade sig främst till KFUM, och de äldre medlemmarna. Deras schema bestod främst av Idrott- och scout-verksamhet, samt bibelstudier och bön, men föreningen tillhandahöll även planerliga föreläsningar i nationalekonomi och engelska. Föreningen hade dessutom ett socialt engagemang och drev ett centralkök i Helsingborg för arbetslösa. Motivet med verksamheten var som man uttrycker det i *Månadsblad* i februari 1923 att hjälpa unga män ”ernå kunskaper och färdigheter, vilka kunna sätta dem till stånd att bättre fylla sin plats i samhället”, där huvudmålet sedermera, var att ”unga män lära känna Jesus Kristus såsom deras personliga frälsare.”⁵⁸

⁵⁸ *Månadsblad*, februari. 1923: ”K.F.U.M:s MÅL.”

Kristna manlighetskonstruktioner: en analys

I denna del analyseras konstruktionen av manlighet i KFUM Helsingborgs tidning *Månadsblad* i två större tematiska avsnitt. Den första delen ”den kristna karaktären och det moderna samhället, kommer främst behandla vilka ideal och diskurser som konstruerar den kristna manlighetskonstruktionen och hur den framhävs och relateras gentemot det moderna samhället och andra män. I den andra delen ”Härförare Jesus Kristus: Det sanna manliga idealet”, undersöker jag hur dessa ideal verkade i offentligheten, då de ansågs stå i strid med samhällsutvecklingen. I båda avsnitten kommer teoretiska perspektiv att inkorporeras i analysen för att sedan tydliggöras och lyftas upp på en högre nivå i en sammanfattning där tonvikten kommer vara diskursanalysen och motbilder. Det avslutande kapitlet kommer att summera resultaten i de båda avsnitten.

Den kristna karaktären och det moderna samhället

I denna första del av analysen så betonas vilka ideal som bygger upp den kristna manlighetskonstruktionen och hur den kristna mannen framhävs och relateras till det moderna samhället och andra män. Här framkommer att den kristna manlighetskonstruktionen, diskursivt uppbyggs främst genom teologi- och moraldiskursen. De kristna mansidealen som huvudsakligen tonar fram i *Månadsblad* är ödmjukhet, fromhet och karaktärsfasthet. Motbilden, sådan som den tecknas i tidningen är karaktärslöshet, själviskhet, inbilskhet, vinningslystnad och vällust och refererar till icke troende män.

Det har blivit så flytande allt. Intet fast, bestämt, karaktäristiskt hos vårt släkte. De unga hängiva sig mer än någonsin åt dans och mindervärdiga nöjen. Andra gripas av förvärvsbegär och vinningslystnad. Människor i stort ha blivit egenkära, själviska och självgoda i sin förmenta kulturglans. Eller ock kärlekslösa, hatfulla och hämndgiriga, varom just dagshändelserna på världspolitikens arena vittna. Och kanske de flesta: religiöst indifferent, andligt likgiltiga – åtminstone förefaller det så bland de stora massorna.⁵⁹

⁵⁹ *Månadsblad*, mars 1923: ”Ansvaret.”.

Månadsblad uppmärksammar den moderna tiden som något ”flytande” utan tydliga moraliska och andliga strukturer. Avsaknaden av detta ansågs frambringa ett ideal av ”andlig likgiltighet” och ”själviskhet” och människor hängivna till ”mindervärdiga nöjen” och ”vinningslystnad”. Världskriget på kontinenten framställs som det yttersta uttrycket för denna kultur och KFUM:s arbete med ungdomlig kristlig fostran under perioden aktualiseras i efterspelet av krigets fasor som något särskilt viktigt.⁶⁰ I ett föredrag konstaterar prosten Torsten Pihl under årsfesten 1924, vilket publicerades i *Månadsblad* i april samma år, att tiden behöver ”nya människor, män och kvinnor med viljor, nya sinnen och nya grundsatser. Detta vilja vi nu ikväll närmare precisera så, att vi säga: *tiden behöver kristna karaktärer*”. I *Månadsblad* sammankopplas karaktär och ideal uteslutande till kristenhet och kristen tro.

... Ideal? ... ter sig för oss i hög gestalt och med så värderik innebörd, att vi erkänna dess rätt att göra anspråk på de krafter och gåvor, som finnas hos oss.... ställer in vårt liv på längre sikt... och riktar in den mot höga och offerkrävande mål. Det kännes, att detta ligger högt över den blott sinnliga världen och dock icke i en för oss främmande värld.⁶¹

Ur *Månadsblads* perspektiv är karaktär och ideal ett sökande efter något högre som gör anspråk på förmågor och krafter som finns inom människan och som tar sikte på ett eskatologiskt perspektiv. På detta sätt finns det en religiös dimension i förståelsen av idealiteten och karaktärsbegreppet som sådant. Vidare betraktas människan som något ofärdigt och svagt som endast med Guds hjälp kunde ges karaktär: ”Det som verkligen danar vilja och därför karaktär, det är den gudomliga inflytelsen ...”.⁶²

Det blir tydligt att i *Månadsblad* har innebörden av karaktärsbegreppet helt reartikulerats i en kristen kontext, vilket innebär att människan varken kunde utveckla karaktär eller ha några högre ideal utan Guds hjälp. Tjeder som undersökt den borgerliga manlighetskonstruktionen mellan åren 1840-1940 betonar karaktärsbegreppets betydelse som inneslutande- och uteslutande markör och skriver att ”endast en man av karaktär var en riktig man”.⁶³ I denna kristna kontext kunde en man endast bli en riktig man genom att förtrösta på Gud och karaktärsbegreppet används för att hävda den kristna

⁶⁰ Se bl. *Månadsblad*, april 1923: ”Från vår förening - Distriktskonferensen,”; september, 1922: ”Livets bröd.”; mars 1920: ”Kärlekens gärning”.

⁶¹ *Månadsblad*, juli 1923: ”Idealitet – Religiositet”.

⁶² *Månadsblad*, juni 1924: ”Karaktärsdanning”.

⁶³ Tjeder, 2006, s. 51.

mannens överordning över andra män. Detta är även något som kan kopplas till Walkers studie om manlighetsideal i den brittiska frälsningsarmén, där de omvända männen betraktade sig som mer manliga än icke-troende män, trots kritiken om religiösa ideals koppling till kvinnlighet eftersom det krävdes en riktig man för att bli troende och leva ett kristet liv.⁶⁴ Men vilka manliga ideal var det då som förknippades med och byggde upp den kristna manlighetskonstruktionen? I detta hänseende spelade kristusgestalten en central roll, och det manliga kristna ideal som Jesus representerade ansågs vara räddningen och mönstret ur vilket den nya tidens kristna människor skulle formas för, som det formuleras, en ”kristen karaktär måste då vara det, som är utpräglat av Kristus”.⁶⁵ I *Månadsblad* betraktas begreppet karaktär som något förknippat med både manlighet som sådan och med kristusgestalten, vilken ansågs vara idealet och förebilden för den kristna karaktären.

I det vanliga språkbruket har ordet karaktär en särskild betydelse av fasthet, bestämdhet och manlighet, och kristen karaktär betyder då speciellt den sida av Jesu bild, som visar tillbaka till Jesus heliga, fullkomliga mod, manliga oförskräckthet, oräddhet och avgjordhet.⁶⁶

Karaktär ges här innebörden av att vara något ”fast”, ”bestämt” och ”avgjort”. Kristus ”bestämdhet” och ”avgjordhet” grundade sig i att han ”utan tvekan och dagtingan, med beslutsam, manlig kraft tillbakavisar ... frestelser och frestaren”.⁶⁷ Frestelser, avser egentligen allt som hindrar eller står i vägen för en starkare relation mellan människa och Gud. En kristen karaktär skulle välja en kurs där så få trösklar som möjligt existerade till det gudomliga och bestämma sig för att följa den riktlinjen. Jesus Kristus förkroppsligade en sådan karaktär och i honom fanns de karaktärsdrag som möjliggjorde en strakare relation med Gud.

Hur slår han ej ned högmodet och den falska andligheten med skningslös skärpa, som dock alltid glöder av kärlekens heliga eld samt lyfter upp ödmjukheten och den äkta fromheten i strålande ljus. Samma heliga mod och beslutsamma karaktärsfasthet visar han därjämte i sitt värnande om sanningen.⁶⁸

⁶⁴ Walker 1991.

⁶⁵ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

⁶⁶ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

⁶⁷ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

⁶⁸ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

Kristusgestaltens karaktärsdrag kopplas samman med dygder som ”kärlek”, ”ödmjukhet”, ”fromhet”, ”mod”, ”karaktärsfasthet” och han ansågs vara en som ”värnade om sanningen”. Det framhålls att i Kristus möter man ”karaktären i sin fulländning, i sin ideala och fångslande makt” och att i denna gestalt ”finns intet blandat, intet oklart, intet vacklande i ståndpunkter och övertygelser”.⁶⁹ Jesus beskrivs i andra artiklar som ”fullkomligheten” gestaltat i ”nåd och förlåtelse”⁷⁰ och I han ägde människan hela ”fullheten - visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning”.⁷¹ Han var även en karaktär som kände till människans behov och var ”hjälpssam” gentemot alla som söker honom.⁷² Generellt skildras Kristus som en mild karaktär, men han framställs också som ”sträng” och ”skoningslös” mot syndare. ”Det finns ingen synd som Jesus skoningslösare brännmärker än det andliga högmodet och egenrättfärdigheten”.⁷³ Det viktigaste av kristusgestaltens karaktärsdrag, vilken ansågs vara både ”grunden på vilken all kristlig personlighetsutveckling vilar”,⁷⁴ och vilket uppfattades vara nödvändigt för en kristen i upprätthållandet av andra kristna ideal var ”ödmjukheten”.

... Ödmjukhet är ingenting annat än den enkla klara sanningen om oss själva... Jesus har aldrig något annat mål än leda den inbiliska och förkonstlade människan tillbaka till den enkla sanningen om henne själv... Ödmjukhet är alltså icke någon konstlad förödmjukelse eller påtagen ringhetsskepnad – utan skoningslös ärlighet i värdesättningen av oss själva.⁷⁵

Ur *Månadsblad* perspektiv grundar sig ödmjukhetsbegreppet i en syn på jordelivet som något delvis artificiellt, och människor som endast bryr sig om världsliga ting betraktas som ”inbiliska” och förkonstlade”. Människan var därför tvungen till att lösgöra sig från det världsliga för att erhålla sanningen och Gud. Jesus liv gestaltades inte av några personliga drivkrafter eller ärelystnad utan bara av att tjäna och förhärliga Gud. Intressant är att man i denna utläggning också måste påpeka att idealet inte är en ”konstlad förödmjukelse” eller ”påtagen ringhetsskepnad”, vilket kan kopplas till tidsandan, där kristna ideal i större utsträckning kopplats till kvinnan. Istället menar man att Jesus ödmjukhet väckte ”respekt och vördnad, där han går fram, även av

⁶⁹ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

⁷⁰ *Månadsblad*, januari 1919: ”Fullhet”.

⁷¹ *Månadsblad*, september 1920: ”Två slags religioner”.

⁷² *Månadsblad*, ”Den hjälpsam Kristus”, februari 1920.

⁷³ *Månadsblad*, maj 1922: ”Ödmjukhetsdraget i Kristusgestalten”.

⁷⁴ *Månadsblad*, maj 1922: ”Ödmjukhetsdraget i Kristusgestalten”.

⁷⁵ *Månadsblad*, maj 1922: ”Ödmjukhetsdraget i Kristusgestalten”.

fienderna, som med raseri måste erkänna sin andliga underlägsenhet”.⁷⁶ I *Månadsblad* anpassas därför ödmjukhetsbegreppet delvis till en modern kontext, då man inte direkt refererar till att det menas med underdånighet emot gud, utan en ”sanning om oss själva”. Samtidigt som man poängterar att karaktärsdraget konkret innebär ”vördnad” och ”respekt” i en världslig kontext. Den andliga överlägsenheten gav en världslig innebörd. Även Kristus kärleksbudskap betraktades kunna ha en stor världslig innebörd, både för den enskilda individen men även för samhällsstrukturen som sådan.

Sympati, medkänsla, likhet i böjelser och sinnelag. Vilken rikedom där dessa skatter finnas, vore man än så fattig! Men åter, vilken fatigdom, brist och tomhet, där de saknas, ägde man ock all världens guld glans och ära! ... Naturens grundlag är själviskheten. Kristi lag är kärleken ... Vi äro pliktiga att bevisa våra medmänniskor, vad vi vilja att de skola göra mot oss.⁷⁷

I detta perspektiv betraktades ”sympati” och ”medkänsla” som ”skatter”, och rikedomar som ”guld” och ”glans” var inte eftersträvansvärda om de inte var förankrade i dessa ideal, vilka människor ansågs inneha som följde Kristus lag inrättad i kärlek, istället för naturens lag grundad i själviskhet. En grundläggande inställning i *Månadsblad* var att människan var helt beroende av Gud. Maktförhållandet mellan människa och Gud tydliggörs genom Johannes döparens bekännelse att ”en människa intet kan taga, om det icke bliver henne givet från himmelen”.⁷⁸ Denna utgångspunkt och människosyn stod i stark kontrast till tidens sekulära ideologier, som utgick från att det var människans egen förmåga som drev fram samhällsutveckling. I *Månadsblad* utgick man helt i enlighet med den lutherska föreställningen om människans totala beroende av Guds hjälp.

Huru skola vi alltid kunna iakttaga ett i allo värdigt uppträdande, så som det anstår en kristen? Huru skola vi kunna stå emot alla världens frestelser. Det gives endast ett svar: med Guds hjälp. ”Vår egen kraft ej hjälpa kan, vi vore snart förströdde, men med oss står den rätte man, vi stå av honom stödde”.⁷⁹

För att kunna vara en ”karaktärsfast” man som Kristus, en man som med ”bestämthet” stod emot ”frestelsen och frestaren”, så behövdes således Guds nåd och hjälp. Den gudomliga kraften uppmärksammas på flertalet ställen i *Månadsblad* som ett

⁷⁶ *Månadsblad*, maj 1922: ”Ödmjukhetsdraget i Kristusgestalten.”

⁷⁷ *Månadsblad*, november 1919: ”Sympati.”

⁷⁸ *Månadsblad*, juni 1924: ”Karaktärsdaning”.

⁷⁹ *Månadsblad*, september 1919: ”Guds Nåd.”

”himmelskt ljus” i ett världsligt ”mörker”.⁸⁰ Enligt tidningen så existerade detta ljus i alla människors inre, vilket Gud hade planterat i födseln och om människan accepterade och anförtrorde sig till det så skulle den ”uppfyllas av kraft till att bevisa ståndaktighet och tålmod i allt”.⁸¹ Den gudomliga nåden var därför en grundläggande förutsättning för att den kristna skulle kunna leva i enlighet med det kristna budskapet. Med Guds hjälp kunde man ”giva med glädje”, för i ”Kristi fattigdom” finns en ”översvinnlig rikedom”.⁸²

Ett karaktärsdrag som utgjorde en förutsättning för att bli en kristen och få del av Guds nåd var att människan hade en vilja att söka den.

Att vilja är alltid något ståtligt. Men det är makt endast då, när man vill det som Gud vill. Det är minst lika viktigt att vilja rätt som att vilja.⁸³

Att vara en sökare och vilja vara en del av gudsgemenskapen utgör en avgörande skillnad i *Månadsblad* mellan den kristna mannen och andra män. Viljan att söka Gud beskrivs som en ”begåvning” och som något ”ståtligt”, men även som en förpliktelse att tro och lyda eftersom att det är lika viktigt att ”vilja rätt som att vilja”. Den kristna gemenskapen ansågs viktig eftersom den gav möjlighet till ömsesidig påverkan och uppsikt över varandra inom gruppen.

Änkönt envar av eder skall vara en man för sig och en kristen för sig inför Gud, så skolen I dock icke stå bredvid varandra var för sig. Utan mellan eder skall råda en gemenskap, en enhet, I skolen bilda en brödrakrets. Däri skall... eder styrka ligga...”Se, huru de älska varandra”, det var det första kristnas lovord från undrande hedningar...”Se huru de hålla ihop, stödja varandra, förstå varandra, tjäna varandra och – vid behov – tukta varandra.”⁸⁴

I denna gemenskap skulle man ”stödja”, ”förstå”, ”tjäna” varandra och det ansågs även rätt att vid behov ”tukta” medlemmar inom föreningen. Idealet var viktigt för anseendet, vilket kommer diskuteras mer ingående senare i analysen. Men vad som kan poängteras här är att ett gediget brödraskap både bedömdes som viktigt för att göra sig till känna för andra människor och för att kvarhålla styrkan i tron på Gud.

⁸⁰ Se bl. *Månadsblad*, december 1921: ”Himmelskt Ljus”; juli 1922: ”Mörker och Ljus”.

⁸¹ *Månadsblad*, juli 1922: ”Mörker och Ljus”,

⁸² *Månadsblad*, oktober 1922: ”Given! Men huru?”.

⁸³ *Månadsblad*, juni 1924: ”Karaktärsdanning”.

⁸⁴ *Månadsblad*, februari 1922: ”Namnet K.F.U.M.”.

En sökare som porträtteras som en förebild för den kristna mannen är Sackeus. Berättelsen om Sackeus är från Nya testamentet och handlar om en rik och mäktig man som ändå kände att något saknades och sökte en högre mening i tillvaron. När han kom i kontakt med Jesus och det kristna evangeliet så förändrades han sina åskådningar och valde att hjälpa det fattiga och göra gott.⁸⁵ Sackeus omvändelseberättelse men även berättelse om den förlorade sonen, vilket vid ett tillfälle i *Månadsbladet* beskrivs som ”hela människosläktets historia”⁸⁶, karaktäriserar båda en genomgående motsatsbild som tidningen uppmärksammar mellan kristna ideal och ”icke troende” människors normer. I *Månadsblad* förmedlas en bild att det i huvudsak finns två typer av människor och två slags religioner i världen.

Det finns två slags människor! Trots all olikhet endast två slag!
Några, som äro ”Guds verk”, andra, som äro sitt eget verk!⁸⁷

Den väsentliga skillnaden mellan dessa två typer är att den ena förlitar sig på Gud och den andra förtröstar sig på människan och i det senare beskrivs religionen som ”det egna jaget”.⁸⁸ Denna begränsade distinktion av människan grundar sig som nämnts tidigare i förståelsen av människan och Gud, men också i iden om att den kristna versionen av den gyllene regeln står över sociala och ekonomiska skillnader mellan människor i samhället.

Tidens brännande frågor skola aldrig bli lyckligt lösta, förrän alla samhällsklasser veta att tillämpa den lagen, så att de känna ett gemensamt ansvar, oavsett vilka ekonomiska förutsättningar eller skilda politiska åskådningar, vare sig de äro tjänare eller husbönder, överordnade eller underordnade.⁸⁹

I och med detta perspektiv på människan att det endast finns två typer, förmedlas aldrig någon särskilt komplex bild av mannen och att det existerar män med olika typer av ideal, vilket kan grunda sig i levnadsvillkor och olika samhällsklassers sociala kontext. Det uttrycks en skepsis mot moderna samhällsideal som anses stå i motsättning till de kristna och representeras av alla ”icke troende” män i samhället. Denna distinktion mellan kristna och ”icke troende” som är så typisk för låg- och frikyrklig protestantism görs även i andra sammanhang. I texten ovan, vilket är ett utdrag från

⁸⁵ *Månadsblad*, februari 1921: ”Sackeus”.

⁸⁶ *Månadsblad*, juli 1924: ”Den förlorade sonen”.

⁸⁷ *Månadsblad*, augusti 1924: ”Det ”beredda” människolivet”.

⁸⁸ *Månadsblad*, september 1920: ”Två slags religioner”.

⁸⁹ *Månadsblad*, mars 1923: ”Ansvaret”.

marsnumret 1923 med rubriken ”Ansvaret” framhålls t.ex. att den kristna ansvarskänslan leder till ”handling”, medan ideologiskt och socialt grundade ideal främst frambringar ”ord och flammande protester”. Man poängterar dessutom att den kristna ansvarskänslan inte bygger på ”tvång” och ”fruktan” för ”straff och ”obehagliga vidräkningar”, som människor som försöker handla med ansvar utanför religionen, utan på ett högre och friare plan, där man i kärlek lyder och följer Guds vilja. Den kristna karaktären upphöjs således, och placeras i kontrast till ”icke troendes” ideal, även i sammanhang där man delar gemensamma mål. Denna uppfattning att det endast existerar två sorters människa innebär att det enbart finns två val för en ung man: att välja bort eller välja Gud och frälsning. Detta val kopplas till olika karaktärsdrag. I *Månadsblad* från februari 1926 ges följande exempel:

En ung man kan skada sin hälsa, undergräva sin konstitution, förstöra sin sedliga karaktär, förlora sin ställning, bliva en drinkare, krossa en moders hjärta, förföra andra unga män och kvinnor... Men han kan också Gud vare lov, göra något annat. Han kan bli medlem av ... föreningen ... ångra sin synd, tro evangelium, vinna sina förmäns aktning ...⁹⁰

I *Månadsblad* ges en negativ bild av ”icke troende” män, vilka beskrivs som ”drickare” och ”förförare” och riskerar sin ”ställning” och som inte utvecklat sin ”sedliga karaktär”. Att vara en kristen enligt *Månadsblad* hade därför en social betydelse genom att man med hjälp av en kristen tro kunde hålla sig borta ifrån ett skadligt beteende och genom det ”vinna sina förmäns aktning”. Detta resonemang kan kopplas till KFUM:s sociala engagemang och, vilket också Winter lyfter fram i sin undersökning av rörelsens verksamhet med att rekrytera järnvägsarbetare i de framväxande i amerikanska städerna, visar att man i större utsträckning ser unga ”arbetare” som ett samhällsproblem. Mitt material kan dock inte bestyrka detta fullt ut. Att man försökte skapa en profil som tilltalade yngre arbetare kanske enbart handlade om att denna grupp som helhet växte, samtidigt som dess intresse för religiös verksamhet generellt minskade.⁹¹ Jag kommer dock inte att gå närmare in på klassaspekten i min analys av den kristna manlighetskonstruktionen i KFUM Helsingborg. Av betydelse är att dryckenskap och osedlighet sågs som en avart av det moderna samhället, vilken tid-

⁹⁰ *Månadsblad*, februari 1926: ”En ung man kan”.

⁹¹ Palm, 1982. s. 167.

ningen försöker bekämpa. En kristen skulle istället vara ”karaktärsfast” och välja att vara en riktig man.

Du kan bli en man som, som handlar – och en narr som endast pratar. En karl, som vågar något, och en mes, som kryper undan, en hare, som flyr. En karaktär som strävar efter ett bestämt håll, – och en väderhane, som vänder sig efter alla vindar... Du kan bli en återhållsam man, som råder över dig själv – och en sinnlighetens slav, över vilken lustarna råda. En som uppbygger och hjälper – och en, den där river ner och bringar sin nästa i olycka. Du kan bli en flitig man och en dagatjuv... En nykter man – och en drinkare. Du kan bli en givmild man – och en otäck girigbuk... Så kan du ock bli en man med renliga levnadsvanor – men du kan även bli en, som tuggar snusvälling i stället för bröd, en som belamrar golv och gator med tuggbussar, en som förgiftar luften för dem, som nödgas inandas din utandning. Allt detta kan du bli. Och du blir det du utväljer.⁹²

Denna text är ett utdrag från *Månadsblad* i juni år 1923 med rubriken ”Vet du, vad du kan bli, pojke?”. och här sammankopplas kristna ideal som ”givmildhet”, ”hjälpssamhet”, ”renlevnad” och ”återhållsamhet” med manliga ideal som ”handling”, ”mod” och ”bestämmdhet”. Ur detta perspektiv så bygger idealen upp varandra, där valet i huvudsak handlar att vara en ”man” eller att vara en ”narr”, och för att bli det förstnämnda måste man vara ”karaktärsfast” och ”bestämd” i sina ståndpunkter i de andra avseendena. Intressant är att i denna kontrasterande bild så inordnas även icke religiösa ideal som ”flitighet” in med de kristna och man kan därför konstatera att de senare inte bara ansågs viktiga i en religiös kontext utan även i en samhällelig. Som framhållits i tidigare forskning fanns det många beröringspunkter mellan protestantiskt kristna och framförallt borgerliga ideal under denna period.⁹³ Detta blir tydligt i citatet ovan där karaktärsfasthet och självbehärskning betonas, egenskaper som var framträdande såväl i den kristna som i de borgerliga manlighetskonstruktionerna. Detta ligger i linje med vad som nämndes tidigare, nämligen att den kristna mannen kunde bli en riktig man endast med Guds nåd och hjälp. Det är här de kristna idealen som konstituerar den sanna manligheten och som leder ”handling” och ”bestämmdhet”. För det är just ”män” man talar om i *Månadsblad*.

Det är m ä n, som vilja höra till detta förbund, det är det första vi vilja erinra om. Således, icke gossar eller barn, icke lekande, ostyriga, oförståndiga, omyndiga människor, utan tänkande personer,

⁹² *Månadsblad*, juni 1923: ”Vet du, vad du kan bli, pojke”.

⁹³ Tjeder 2006, s. 51-55, 99, 108; Jarlert 2008, s. 124.

sådana som åtminstone börjat få syn på livets allvar och som man därför vet sig kunna ”tala förstånd med” med.⁹⁴

Unga människor relateras här till den kristna motbilden av manlighet, då de beskrivs som ”ostyriga” och ”lekande” vilket kan sammankopplas med de karaktärsdrag som anses utmärkande för icke-troende och deras levnadsvanor. KFUM:s uppfostringsarbete ligger i linje med det som McLeod lyfter fram som utmärkande för den protestantiska muskelkristendomen och som gick ut på att fostra unga män i både andlig och fysiskt bemärkelse.⁹⁵ *Månadsblad*, som riktar sig till ungdomen, förmedlar inte oväntat en positiv bild av ungdom, och att vara ung i sinnet anses eftersträvansvärt.⁹⁶ Samtidens unga män bedöms dessutom ha stor potential, vilket följande citat visar.

Det är det märkligaste släktled pojkar, som världen har sett, det som nu växer upp. Stora ting väntar dessa pojkar. Ett stort ansvar kommer att läggas på dem. De kommer att utsättas för särskilt stora faror. När jag tänker på denna tid, som vi leva i, finner jag inga gränser för det uppväxande släktets möjligheter.⁹⁷

Det gällde att fostra de unga männen i kristen anda, och den stora faran var de moderna ideal och levnadsvanor som ledde bort från Gud. Att unga män uppfattades som mer ”ostyriga” och ”oförståndiga” utgjorde grunden för ungdomsverksamheten, där huvudsakliga målet vara att leda dessa till Gud och forma dem till kristna karaktärer.

Det generella perspektivet att samtidens världsliga ideal var något delvis ”ont” präglad av ”mörker” och att valet för en ung man bestod i att välja ett destruktivt liv utan Gud eller ett kristet liv med Gud. I tidningen framträder en syn på alla goda egenskaper som ett utflöde av det gudomliga.

Varje böjelse till rättfärdighet och sanning, varje känsla av stor stillhet och helg, varje glimt av godhet och förståelse, varje erfarenhet av medlidande och medglädje, varje gärning av självuppoffring och självförglömmelse, varje strävan i redlig pliktuppfyllelse, allt som ter sig för oss såsom oförklarligt gott i människolivet – allt detta hör till Guds milda, stilla dragande.⁹⁸

⁹⁴ *Månadsblad*, februari 1922: ”Namnet K.F.U.M.”.

⁹⁵ McLeod, 2015, S. 114-116.

⁹⁶ *Månadsblad*, mars 1920: ”Att vara ung”.

⁹⁷ *Månadsblad*, maj 1923: ”Pörtschach”.

⁹⁸ *Månadsblad*, juni 1922: ”Pingst”.

Detta dualistiska perspektiv mellan det gudomligt ”goda” och det världsligt ”onda” aktualiserade dessutom andra karaktärsdrag som *Månadsblad* ansåg vara av betydelse för en kristen karaktärsdanning.

Icke under spänningens ängslan skall livet levas, men väl av vaksamhetens försiktighet! ...Tänk innan du talar! ... Överväg, innan du handlar, ... Men handla oförtövat, när vägen ligger klar... sörj för ditt samvetes kontroll ... Beräkna aldrig kostnaden ...⁹⁹

För att kunna verka i världen måste den kristne mannen vara ”vaksam” och ”eftertänksam” i tankar och handling för att inte glida ur kurs och fjärmars från Gud. Samtidigt skulle han agera ”oförtröttat” utan att tänka på ”kostnader” när samvetet manade till handling. Detta kopplades till aposteln Paulus anvisningar i Efesierbrevet 5 15, 16: ”Sen noga till, huru I vandren ”,¹⁰⁰ och denne beskrivs som ett föredöme då han i ”tro och lydnad” levde ”Guds verk” på jorden, ett liv präglad av ”goda gärningar”.¹⁰¹

I *Månadsblad* framkommer frekvent ett perspektiv på det moderna och det ”världsliga” som ett hinder för människans relation till Gud. Vad man vände sig mot var den individualism, materialism och nöjeslystnad som man menade präglade samtiden som förde människor på fel väg bort från det ”himmelska ljuset” och som även skapade krig och förödelse.

Vilka åsikterna än må vara om de omedelbara orsakerna till första världskriget, under vars efterverkningar alla folk lida, ett är alldeles visst nämligen att den djupaste orsaken var den materialistiska åskådning och därav bestämda politik, som följdes av folkens ledare. Man försökte leva allenast av och för det som denna världen tillhör, men lämnade ur räkningen de grundsatser som uppställts av Gud.¹⁰²

KFUM hade som nämnt ett dualistiskt mål med sin uppfostringsverksamhet, där man både strävade efter att fostra unga män intellektuellt och fysiskt och att vägleda dem andligt att lära känna ”Jesus Kristus såsom deras personliga frälsare”.¹⁰³ Rörelsen hade, trots sitt avståndstagande från den moderna sekulära livsstilen, accepterat moderniseringsprocessen och anpassade sin organisation efter den. Detta märks även tydligt i dess verksamhet, som innehåller allt från idrotts- och scoutverksamhet till

⁹⁹ *Månadsblad*, augusti 1924: ”Det ”beredda” människolivet.”

¹⁰⁰ *Månadsblad*, augusti 1924: ”Det ”beredda” människolivet.”

¹⁰¹ *Månadsblad*, augusti 1924: ”Det ”beredda” människolivet.”

¹⁰² *Månadsblad*, september 1922: ”Livets Bröd”.

¹⁰³ *Månadsblad*, februari 1923: ”De arbetslösa”.

kurser i engelska och nationalekonomi samt föredrag om teknik och samhälle. Blaschke lyfter fram liknande exempel i sin studie om remaskuliniseringssträvanden inom tysk katolicism och protestantism, där man startade särskilda kristna tidningar för män med artiklar som blandade reportage om politik, teknik och annat sådant som traditionellt intresserade män med kristna uppbyggelseberättelser.¹⁰⁴ Samma blandning av teman förekommer även i *Månadsblad*, som således inte tog avstånd från det moderna samhället som sådant och som syftade till att fostra unga män i kristen anda och hjälpa dem att finna en plats i samhällsgemenskapen. Detta markeras tydligt i citatet nedan:

Intet samhälle och knappast någon enskild borde kunna stå likgiltig inför en rörelse, som satt som sitt mål att tillvarataga de mål och värden som livet har att bjuda utan att förbise de materiella och ideella intressena i den mån de kunna vara till nytta och glädje.¹⁰⁵

Månadsblad förmedlade således, en tvådelad syn på materialismen som både något osunt som förde människor bort från Gud och kunde leda till krig och elände och som något gynnsamt och ”nyttigt”. De viktiga var att det sattes i relation till Gud och infogades i den kristna kontexten. Vad det handlade om var alltså att ge sekulära ideal och världsliga företeelser en kristen prägel genom att sätta in dem i en kristen kontext. KFUM lyfte också fram egenskaper som kunskap och fysisk styrka, vilket kom klart till uttryck i föreningens verksamhet där föreläsningar i t.ex. engelska och nationalekonomi blandas med idrotts- och scoutverksamhet. Synen på kunskap illustreras av nedanstående citat:

...”kunskap är makt” är sant endast i de fall och på de områden, där kunskapen är det enda som fattas. Det finnes större ting i tillvaron än kunskaper, de finnes levande krafter: och i personlighetens värld är det icke kunskapen utan hoppet, som är själva rörelsekraften... Där hoppet saknas, förmår icke själen att höja sig över jorden, den är såsom en fågel i bur, ivrigt sysselsatt med att räkna och klassificera sitt trånga fängelses järntrådar.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Blaschke, 2008, s. 38.

¹⁰⁵ *Månadsblad*, november 1923: ”Hälsningstal”.

¹⁰⁶ *Månadsblad*, april 1919: ”Bönen.”

Kunskap ses alltså inte som ett mål i sig utan sätts i relation Gud och det eviga livet. I *Månadsblad* från november 1922 konstateras ”Kära barn, du behöver icke hava stora kunskaper för att vara mig till behag, det är tillräckligt med mycken kärlek”.¹⁰⁷

Detta innebar dock inte att man föraktade kunskap, och i många sammanhang framkommer en bild av kunskapssökande i tidningen som något viktigt och eftersträvansvärt. I ”pojknas spalt”, som riktar sig till *Månadsblads* yngre läsekrets, framhåller man ofta att ”plikter hemma och i skolan... måste gå i första rummet”.¹⁰⁸ Dessutom ställer sig tidningen positiv till tekniska nymodigheter och uppfinnare. I en krönika i ”pojknas spalt” berättas om en pojke som inte har tid med scoutverksamheten, eftersom han bygger en egen radioapparat. Tidningen beskriver hans strävsamhet i mycket positiva ordalag och lyckönskar honom till att bli en ny Edison.¹⁰⁹ *Månadsblad* förmedlade alltså en ganska motsägelsefull bild av kunskapens betydelse. Det samma gäller också för den bild som ges på den kroppsliga styrkan.

Varje ung människa önskar bliva stark, och i allmänhet äro de unga de kraftigaste... God fysik är också en ovärderligt stor skatt. I kampen för tillvaron sättes den ofta nog på hårda prov, och den svage dukar lättast under. Men varje förståndig och tänkande ung människa vill även vara moraliskt och andligt stark. Vi leva i en ond och oren värld, full av förförelser, och det kräves ej blott mod utan även kraft att kunna upptaga kampen mot det onda och vinna segern.¹¹⁰

Den kroppsliga styrkan ses alltså som viktig både i den världsliga kampen för ”tillvaron” och i den andliga kampen mot det onda. Men tidningen uttryckte missnöje med att samhället värdesatte kroppslig styrka och begåvning ”även när den strör gift omkring sig”.¹¹¹ Den fysiska styrkan skulle brukas på rätt sätt och sättas i relation till det andliga livet, något som tidningen betonade genom att citera aposteln Paulus ord ”Veten I då icke, att eders kropp är ett tempel åt den helige ande”.¹¹² I en insändare i *Månadsblad* utgivet i november år 1921, betonar författaren att vi inte känner till ”de fysiska krafter som kunna beledsaga ett intensivt böneliv”.¹¹³

¹⁰⁷ *Månadsblad*, november 1922: ”Bön.”

¹⁰⁸ *Månadsblad*, september 1922: ”Pojknas spalt”.

¹⁰⁹ *Månadsblad*, juni 1924: ”Pojknas spalt.”

¹¹⁰ *Månadsblad*, augusti 1925: ”Varför får jag ej av Gud den kraft, som jag beder honom om?”.

¹¹¹ *Månadsblad*, september 1923: ”Tackom och lovom Herren!”

¹¹² *Månadsblad*, mars 1923: ”Ansvaret.”.

¹¹³ *Månadsblad*, november 1921: ”Vad skall väl ske?”.

Även om kunskap och fysisk aktivitet alltså inte tillmäts något egenvärde, så var en stor del av KFUM:s verksamhet inriktad på just detta. *Månadsblad* presenterar i alla nummer program innehållande verksamheter knutna till fysisk och intellektuell aktivitet och publicerar även resultat i olika distriktstävlingar. Detta är ett typiskt exempel på de muskelkristna ideal som bland andra Prestjan lyfter fram i sin studie om prästerlig manlighet i Svenska kyrkan,¹¹⁴ och som spelade en viktig roll även inom KFUM. Idealerna som förmedlades i tidningen går hand i hand med muskelkristendomens fokus på kristen tro, fysisk hälsa och manlighet. Men även om en stor del av artiklarna i *Månadsblad* handlade om dessa aspekter, så ställde sig tidningen ibland kritisk till denna verksamhet och uttryckte oro för att många kanske sökte sig till föreningen främst på grund av dessa aktiviteter. Detta kan knytas till den debatt om idrott som fördes inom Svenska kyrkan och andra kyrkliga samfund vid denna tid och där vissa ansåg att det kristna föreningslivet skulle fokusera på det andliga livet, medan andra framhöll fördelarna med att satsa på idrott och andra utomkyrkliga aktiviteter.¹¹⁵ I *Månadsblad* handlade diskussionen om hur stor del av verksamheten som skulle utgöras av dessa utomkyrkliga aktiviteter.

Även egenskaper som oberoende reartikulerades i *Månadsblad*, dock inte i betydelse autonomi utan som ett uttryck för vikten att stå emot tidsandan.

Kryp icke, smyg dig icke genom livet, skrid fram genom det med fasta steg och upprätt panna ... Var dig själv. Ikläd dig icke tidens uniform ... Stå fri och oberoende. Svält hellre än att ställa dig in hos stora och små ... var ärlig och uppriktig...säg, vad du tror ... Se till att världen förbättras i någon mån genom ditt liv ...¹¹⁶

Det handlar här om att ”vara sig själv” och att motstå rådande sekulära trender och i stället verka för det goda genom insatser för medmänniskan. Begreppet reartikulerades således, precis som karaktärsbegreppet till en kristen kontext. Detta är något som Sidenvall poängterar i sin studie av den lågkyrkliga missionen i Kina där ”manligt oberoende” inte främst innebär ”individualitet” och materialistisk framåtanda utan

¹¹⁴ Prestjan, 2008.

¹¹⁵ Nykvist, Martin, ”För männens skull. Svenska kyrkan och idrottsrörelsen 1929-1930”: Nykvist & Maurits 2015.

¹¹⁶ *Månadsblad*, oktober 1923: ”Gå raka vägar!”

också knyts till verksamheten som missionär. Men för de missionärer som han undersöker handlade det också om att nå respektabilitet och kunna trygga försörjningen.¹¹⁷

I detta avsett så framkommer det att den kristna manlighetskonstruktionen i *Månadsblad* utgörs av en diskursordning som främst konstruerades av teologi- och moraldiskursen, där den sistnämnda strukturerades av den tidigare. Genom teologidiskursen formades den kristna manlighetskonstruktionen av kristusgestalten, bibeln och bibliska personer som Sackeus och sammankopplades med ideal som ödmjukhet, fromhet, karaktärsfasthet, lydnad och givmildhet. *Månadsblad* kan därför förstås i en intertextuell kedja, där man bygger sina argument och grundar sin auktoritet genom bibelverser och bibelberättelser. Idealerna är i klassisk kristen kontext allmängiltiga och könsöverskridande, men manliggjordes i reaktion till samhället och andra män genom reartikuleringar av karaktärsegenskaper och ideal in i den kristna kontexten. Den dominerade diskursen var den teologiska och en troende man ansågs mer manlig än icke troende eftersom det krävdes mod och karaktärsfasthet för att bli och leva ett kristet liv. Att leva ut idealerna krävde handling gentemot medmänniska och Gud och moraldiskursen innehållande de teologiska perspektiven på det gudomliga och världen påpekade ansvar för samhällsutvecklingen och självbehärskning i möte med frestelser och lidelser.

Till följd av reartikuleringen av karaktärsegenskaper och ideal, framträder en dualistisk världsbild där det bara fanns två typer av människor i samhället, vilka var de kristna och de ”icke troende”. Motbilderna till det kristna idealet representerades således, enbart de ”icke troende”, vilka definierades som ”andligt likgiltiga”, ”själviska”, ”högmåddiga”, begivna på ”mindervärdiga nöjen” samt ”vinningslystna” och ”inbilska” i sin sträva efter världsliga ting. Intressant är att jämför man dessa motbilder med borgerliga manlighetsdiskurser, så kan man konstatera att de i mångt och mycket är desamma. Dessa icke troende män sammankopplades dessutom med motbilderna som ungdomen utgjorde i och med att de beskrevs som ”lekande” och ”ostyriga”. Ungdomen ansågs dock, inte som något hot, utan hotet var materialismen och samhällets som helhets flytande karaktär. Dessa motbilder möjliggjordes menade man p.g.a. samhällets strukturlöshet i moralisk och andlig bemärkelse och sattes ofta i direkt kontrast till det kristna och definierade därmed den dominanta konstruktionen

¹¹⁷ Sidenvall 2008, s. 76

inom föreningen. Här framträder en diskursiv kamp med en liberal diskurs innehållande individualitet och populärkulturella fenomen som nöje, alkoholdrickande och tobaksanvändning. Individualitet och ”jag” religionen ansåg tidningen var själva grunden till samhällets ”flytande” sammansättning utan moralisk och andlig struktur. I detta hänseende reartikulerades individualiteten i form av oberoende precis som karaktärsbegreppet om in i en kristen kontext, där det inte innebar materialistisk framåtanda, utan respektabilitet och att ”bestämt” motstå sekulära trender. Medan populärkulturella fenomen helt stod i motsättning till diskursordningen av teologi och moral som förmedlades i *Månadsbladet*. Dessutom synliggörs en diskursiv kamp över moralaspekten, där tidningen poängterar att man kan leva moraliskt utanför den religiösa, men då kommer ansvaret vara mer godtyckligt, bestående av egenrättfärdig osanning och genomföras av ”tvång” och ”fruktan”, snarare än av lydighet grundad i kärleken till Gud och medmänniskan.

Motbilderna sattes ofta i direkt kontrast till det kristna och definierade därmed den dominanta konstruktionen inom föreningen. Den kristne mannen skulle vara ”bestämd” och ”karaktärsfast” i sitt möte med världsliga, vilket understryks i följande citat:

Det moderna kulturlivet har en utåtvänd prägel. Det har lagt huvudvikten vid det tekniska och formella, och storartade äro de resultat... Men utåtvändheten har också medfört ett livets förytligande... då inre livsvärden ej efterfrågats...¹¹⁸

De framsteg som hade gjorts på den tekniska och formella fronten ansågs ”storartade”. Men problemet var att de lett till att den religiösa dimensionen av tillvaron försvagats, vilket skapat en ”tomhetskänsla” där nöjeslivet blivit en ”livsinnehållets surrogat”.¹¹⁹ Föreningen var således, liberal i den aspekten att man bejakade samhällsutvecklingens tekniska, formella och materialistiska framsteg, där de kunde göra nytta, men förkastade den del samhällsutvecklingen runt den populärkulturella diskursen där individualiteten tog form av nöjesliv. I *Månadsblad* var det världsliga inte enbart konstruerad av godhet och andra utom teologiska ideal som sammankopplades och framhävde den kristna mannen var vaksamhet och eftertänksamhet. Men även sökande och gudsgemenskapen vilket skulle fungera som en fingervisning av det kristna livet utåt,

¹¹⁸ *Månadsblad*, juli 1923: ”Idealitet – Religiositet”.

¹¹⁹ *Månadsblad*, juli 1923: ”Idealitet – Religiositet”.

då man i ömsesidig påverkan kunde upprätthålla de kristna idealen. Andra ideal som förmedlades i *Månadsblad* kopplat till den kristna mannen var kunskap och fysisk styrka. Kunskap har en direkt relevans till den protestantiska diskursens med dess bibelläsningideal. Fysisk styrka kan inte direkt kopplas till kristenheten, men väl den muskelkristna rörelsen vilken förespråkade ansvar, anseende, fysisk styrka och vardagskristendom. Dessa två placerades alltid i tidningen i en kristen kontext och relaterades till Gud och den kristna tron. Ur tidningens perspektiv behövdes en ny evangelisering för att förmedla kunskap om Gud och Jesus Kristus till samtidens unga män – och det var just detta som var KFUM:s främsta syfte.

Härförare Jesus Kristus: Det sanna manliga idealet

I detta avsnitt betonas hur de kristna idealens motsättning med den moderna samhällsutvecklingen, medförde ett överskridande perspektiv ur *Månadsblad*, där den kristna karaktären associerades med en strid och kamp för idealet. Striden gestaltades av en yttre kamp mot sekularisering och ondskan, men även av en inre strid mot frestelser och lidelser. I denna strid var Kristus en ”härförare” och den kristna mannen hans ”stridsman”, vilken i hans avbild skulle vara modig, självbehärskad och karaktärsfast mot själv tilliten och fåfängan. Precis som i förra avsnittet är teologi- och moraldiskursen central, men här framkommer även den liturgiska diskursen, där bön och tro framstår som ett vapen mot ondskan. Samtidigt knyter den kristna diskursen an till en militaristisk och nationalistisk diskurs, vilka syftar till att manliggöra den kristna mannen och troskampen.

Må hela vårt liv blott gå upp glad i tacksägelse för den största av alla gåvor, för personlig delaktighet i ljuset. Men då få vi ju ock personligen känna spänningen mellan mörkrets välde och ljusets rike. Det är icke lätt att vara ett ljusets barn, att i ord och liv hävda gudomlig sanning i en värld, full av mörker och osanning. Det måste bli något av lidande.¹²⁰

I det förra kapitlet låg fokus på de kristna karaktärsegenskaper och ideal som framträdde i *Månadsblad*. Jag kunde här visa att manliga ideal huvudsakligen konstruerades med utgångspunkt från den kristna dygdeetiken men även genom reartikuleringar av utomkyrkliga ideal och egenskaper som omkodades till att passa in i den kristna

¹²⁰ *Månadsblad*, juli 1922: ”Mörker och Ljus”.

kontexten. Överlag stod dock det kristna i stark kontrast till den moderna samhällsutvecklingen. Denna diskrepans ledde till att *Månadsblad* ofta associerade det kristna livet och den kristna karaktären med strid och kamp. Det ansågs inte ”lätt att vara ett ljusets barn” och hävda ”gudomlig sanning i en värld, full av mörker och osanning”, och att vara redo att offra och ”lida” utgjorde därför ett viktigt inslag i den kristna manlighetskonstruktionen. Ett exempel på detta ges i följande citat från december 1918:

Har du aldrig gjort klart för dig, att K.F.U.M. i verkligheten är ett mäktigt fälttåg, som föres mot vantrö och synd, mot världslighet och materialism i vår egen stad och över jorden?¹²¹

Strid och kamp har av många andra forskare som studerat den kristna manligheten under denna period framhållits som ett viktigt element i den kristna manlighetskonstruktionen.¹²² Ur *Månadsblads* perspektiv handlade det om en kamp mot ”vantrö” och ”synd” men även mot ”världslighet” och ”materialism”, och KFUM ansågs vara ett ”mäktigt fälttåg” i denna kamp. Fienden som man kämpade mot manifesterades i ”själv tilliten eller i en tom fåfänglighets ande”,¹²³ och striden emot dessa syndiga böjelser beskrevs i tidningen som en ”hänförelsens kamp för idealet, kosta vad det kosta vill”.¹²⁴ Kampen sägs vid ett annat tillfälle gälla ”vår karaktär, vår tro och vår kärlek”.¹²⁵ Ur *Månadsblads* perspektiv, vilket byggde på den protestantiska tros läran, så hade Kristus redan vunnit den eviga segern på korset och genom sin uppståndelse och Guds makt ansågs oövervinnlig och gränslös. Striden handlade också om ”gudsrikets” utbredning i världen, och här uppfattades sekulariseringen som ett stort hot och en farlig fiende. Ytterst gällde kampen det eviga livet hos Gud, vilket framträder klart i följande citat:

De, som ej själva erfarit det eviga livets värde, kalla det en inbillning. Och den vilja de ha bort ur världen. De göra allt för detta. De sky intet. Därför: kämpa, om du vill rädda det eviga livet åt dig! Och en god kamp måste det vara! Med ljusets blanka vapen skall det föras. Och det ej endast till försvar. Till anfall även.¹²⁶

¹²¹ *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

¹²² Se bla Tjeder 2008, s. 105, Maurits 2008, s. 58-61, Prestjan, 2008, s. 172-174.

¹²³ *Månadsblad*, april 1919: ”Bönen”.

¹²⁴ *Månadsblad*, mars 1923: ”Ansvaret”.

¹²⁵ *Månadsblad*, juni 1924: ”Den förlorade sonen”.

¹²⁶ *Månadsblad*, mars 1922: ”Till kamp för livet!”.

Kristendomen kom från under 1800-talet att bli föremål för allt hårdare kritik i offentligheten och motståndet hade både vetenskapliga, politiska och sociala rötter. I *Månadsblad* talades om dessa ”icke troende” människor som inte hade förstått och ”erfarit det eviga livets värde” och som ”göra allt” och ”sky intet” i sin strävan att uttradera den kristna tron. Den personliga kampen mot dessa sekulariserande krafter beskrevs som ett slagfält i den kristna retorik som användes i *Månadsblad*. I den första utgåvan av tidningen efter krigsslutet 1918 betonas värdet av den personliga kampen. KFUM och kristenheten menades vara i en ”helig strid” men till skillnad från de världsliga krigsmakterna kunde man inte ”sluta fred med fienden”.¹²⁷ Tjeder visar i sin studie att samma typ av militariserat språkbruk användes inom Ungkyrkorörelsen, en svensk-kyrklig ungdomsrörelse som grundades vid samma tid.¹²⁸ Mosses, som studerat den moderna västerländska manlighetens ursprung och konstruktion, belyser att krig aktualiserar och förstärker manlighet och manliga ideal.¹²⁹ *Månadsblads* övergripande perspektiv om en ”ständig strid” och användningen av en militär retorik ingick som ett led i strävan att manliggöra den kristna diskursen. En man med en fast kristen karaktär skulle i denna andliga strid agera med ”bestämmdhet” och föra kampen inte utslutande i försvar utan även i anfall. Denna retorik är vanligt förekommande i *Månadsblad* och kan ses som ett utflöde av det kristna missionsbudskapet. Striden var nämligen inte endast en personlig kamp utan handlade också om att rekrytera och omvända andra människor till den kristna tron. Därför kunde kampen inte föras endast till försvar och de ”ljusets blanka vapen” som det talas om relaterar till Kristus och Gud, med vars hjälp människan kunde finna ”fullheten - visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning”.¹³⁰ Kampens mål var det ”eviga livet”, och Kristus hade banat vägen dit genom sin offerdöd på korset genom vilken han sonat människans synder. I honom och hans ”heliga, fullkomliga mod, manliga oförskräckthet, oräddhet och avgjordhet”,¹³¹ kunde den kristne mannen finna inspiration i trosstriden.

Kemisk ren från all människofruktan är den äkta kristna karaktären. Han vet också, att det gäller strid, ja en hård kamp för att få ondskans och förförelsens makter undanröjda, och han fruktar ej striden. Han är ej ängsligt rädd om den kära friden, så att han för fridens skull dagtingar med sitt samvete och sin övertygelse. Nej, han ihåg-

¹²⁷ *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

¹²⁸ Tjeder 2011, s. s. 127-145.

¹²⁹ Mosse 1996, s. 55.

¹³⁰ *Månadsblad*, september 1920: ”Två slags religioner”.

¹³¹ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

kommer stridsfanfaren: ”I skolen icke mena, att jag har kommit för att sända frid på jorden. Jag har kommit för att sända icke frid utan svärd”. Den kristna karaktären drar svärdet ur skidan och slår till, varhelst han möter sådant, som vill draga nedåt, fördärva och ödelägga livslyckan och folkhälsan.¹³²

I *Månadsblad* handlade striden inte bara om en motsättning mot de icke-troende i samhället och om att sprida ”gudsriket” i världen utan också om en kamp mot ”ondskans” och ”förförelsens” makter. Den kristne mannens kamp var därför också en inre strid mot ”frestelser”, vilket Prestjan beskriver som den kristna kampen mot urmanligheten.¹³³ Att övervinna själviskheten beskrivs i tidningen som att bli ”människa istället för människodjur”.¹³⁴ Kriget i tidningen refererade till var inte en väpnad kamp mellan människor utan en kamp mellan ljus och mörker, det goda mot det onda och mellan Gud och Satan. Den kristnas vapen var i denna övernaturliga kamp tron vilken beskrivs som ”Guds vapenrustning”,¹³⁵ men även bönen, vilken frambringade en relation med Gud och som skildrades som det ”naturligaste, säkraste och kraftigaste medlet mot en förmäten själv tillits ande”.¹³⁶ I tro och bön behövde den äkta ”kristna karaktären” varken frukta människan eller ”ondskan” och heller inte vara ”ängsligt rädd” för att förlora friden. Detta kan sammankopplas med *Månadsblads* negativa syn på den rådande tidsandan, för om det rådde frid på bekostnad av att människor övergett sitt ”samvete” och ”övertygelse”, vilket man ansåg att den moderna icke-troende människan hade, så var den inte eftersträvansvärd. Samtiden beskrivs vid ett tillfälle som präglad av ”babelstornstider” och ”nöje och njutning såsom i Sodom”.¹³⁷ Här erinrade man om att Kristus inte kommit för att sända ”frid utan svärd”. Precis som Blaschke visar i sin studie om tyska katolska och protestantiska organisationers manliggörande strategier, så har kristusgestalten i *Månadsblad* fått en maskulin framtoning, vilken aktualiseras med hans strid mot ”ondskan”.

I striden mellan ljuset och mörkret beskrivs Jesus som ”högste härförare” och kristna män som ”Kristi stridsmän”,¹³⁸ vilka skulle fortsätta hans kamp ”intill blod och död”.¹³⁹ I andra artiklar målas Kristus upp som en ”okuvad segerhjärte”¹⁴⁰ och en ”se-

¹³² *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

¹³³ Prestjan 2008, s 172-180.

¹³⁴ *Månadsblad*, juni 1922: ”Från vår förening”.

¹³⁵ *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

¹³⁶ *Månadsblad*, april 1919: ”Bönen”.

¹³⁷ *Månadsblad*, april 1921: ”Guds rike”.

¹³⁸ *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

¹³⁹ *Månadsblad*, mars 1922: ”Till kamp för livet!”.

gerherre över synd och död”.¹⁴¹ I en artikel belyser tidningen att ”det är underligt att fridsfursten skall vara stridens herre. Men utan strid blir det ingen fred”.¹⁴² Kampen mot ondskan aktualiserade således denna paradoxala syn på kristusgestalten som både ”fridsfurste” och ”härförare”. Ur *Månadsblads* perspektiv skulle den kristne mannen ta upp Kristus kamp och dra hans ”svärd” mot alla dem som ville ödelägga ”livslyckan” och ”folkhälsan”. Här accentueras även ett nationalistiskt språkbruk, vilket förekommer ofta i tidningen, så exempelvis när man i beskrivningar av medlemmarna framhåller att det ”ligger något av svenskt stål i dessa män” och att det inte är ”fråga om veklingar”.¹⁴³ Tjeder beskriver i sin undersökning av tre framträdande protestantiska kyrkomän att de använde ett språk som vibrerade av nationalistiska och militaristiska referenser.¹⁴⁴ Samma sak poängterar Blaschke i sin studie om manliggörande strategier inom tysk katolicism och protestantism.¹⁴⁵ Walker framhåller i sin studie av manlighetskonstruktionen av frälsningsarmén att denna knöt an till det mest manliga, nämligen den militära diskursen av rangsystem och uniformer.¹⁴⁶

Detta gäller även för *Månadsblad* där det religiösa språkbruket och den militaristiska och nationalistiska retoriken skär igenom varandra i den kristna manlighetskonstruktion som förmedlas. Inom scoutverksamheten i KFUM hade de aktiva också uniformer vilket precis som Walker poängterar är en del av en medveten manliggörande strategi, då den direkt är kopplad till det militära. Det är intressant att en tidning, som är en motståndare gentemot krig, kan använda ett så militaristiskt språkbruk. Den enda slutsats man kan dra är att detta tilltalade unga män och dessutom var vanligt förekommande i samhället i stort. För den kristne mannen fanns det inget utrymme för några kompromisser i fråga om striden mot det ”onda”.

En människa med delad håg, en som går ostadigt fram på alla sina vägar”, är ingen karaktär. Ena dagen from och andlig i K.F.U.M. och andra dagen med i ganska tvetydiga och slippriga nöjen eller affärer; vilken ynkedom, vilket blötdjur!¹⁴⁷

¹⁴⁰ *Månadsblad*, mars 1922: ”Till kamp för livet!”.

¹⁴¹ *Månadsblad*, september 1921: ”Den kristnes livsfäste.”.

¹⁴² *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

¹⁴³ *Månadsblad*, februari 1922: ”Namnet K.F.U.M.”.

¹⁴⁴ Tjeder 2008.

¹⁴⁵ Blaschke 2008.

¹⁴⁶ Walker, 1991.

¹⁴⁷ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

En kristen man förväntades med ”beständhet” och ”fasthet” ställa sitt liv helt i Guds tjänst, och att strida halvhjärtat och kompromissa med sina kristna ideal ansågs ”ynkligt”. För den man som hade valt Jesus fanns således ingen medelväg. Livet som kristen skulle präglade hela ens vardag och gestaltas av kampen för idealet och striden mot det onda, och den kristna tron ansågs ”starkare prövad än oprövad”. Detta perspektiv framkommer i flera studier om kristen manlighet runt sekelskiftet 1900, vilka visar att kampen mot trostvivlel inte bara gav andlig mognad utan dessutom bidrog till att manliggöra den kristna tron.¹⁴⁸ Månadsblad betonade vikten av att tidigt uppfostra ungdomar att strida för det kristna idealet. Så framhålls i en artikel med hänvisning till de gammaltestamentliga klagovisorna att det är ”gott för en man, att han får bära ett ok i sin ungdom”.¹⁴⁹ Tjeder driver tesen att det var kampen mot ”trostvivlet” som främst konstruerade den kristna manligheten. I *Månadsblad* var kampen tongivande, men ”trostvivlel” betonas bara indirekt genom maningen att be, läsa bibeln och söka Gud i svåra tider.¹⁵⁰ Istället framhålls kampen för de kristna idealen, vilket framgår av följande citat:

Ack, jag vet, huru i denna vår värld ideal och verklighet städse äro långt ifrån varandra. Det förra, idealet, går eller flyger långt före; det andra, verkligheten, kommer efter, långsamt krypande.¹⁵¹

Att strida för idealet var ett sätt att förändra verkligheten. *Månadsblad* fördömde uppfattningen att religion skulle vara en privat angelägenhet och betonade såväl en helhjärtad vardagskristendom och utåtriktad mission.¹⁵² Vidare betonades att det kristna idealet inte bara hade betydelse för det eviga livet utan även gav frid i hjärtat i världens mörka tillvaro. ”Daglig strid skänker hjärtat frid”, skriver man i tidningen i december år 1918.¹⁵³ Uppdraget att vara ”karaktärsfast” i striden mot synd, frestelser och lidelser beskrevs som viktigt såväl för den personliga karaktärsutvecklingen som för den kristna missionen och rekryteringen av medlemmar till föreningen.

Vi måste bli föredömen. Särskilt de äldre för de yngre. Hava akt på oss själva så att vi ej genom vårt liv hindrar någon ung man, att komma till sanningens kunskap... Människorna ha sina ögon rik-

¹⁴⁸ Se bla. Tjeder, 2008, s. 112-113; Jarlert, Anders, ”Lekmannens plats i kyrkan”: Werner (reds.) *Kristen Manlighet* 2008.

¹⁴⁹ *Månadsblad*, maj 1926: ”Majregn eller hagelskur”.

¹⁵⁰ *Månadsblad*, mars 1925: ”Vårt andaktsliv”.

¹⁵¹ *Månadsblad*, februari 1922: ”Namnet K.F.U.M.”.

¹⁵² *Månadsblad*, december 1918: ”Några framtidsperspektiv”.

¹⁵³ *Månadsblad*, december 1918: ”Striden”.

tade på oss. ”Vi läsa aldrig Bibeln men väl de kristnas fel”, yttrade en arbetare. Det duger ej att lära ett och leva ett annat. Vår tid behöver vardagskristendom, evangeliets sanningar omsatta i affärer, politik och allt arbete.¹⁵⁴

Genom att leva upp till det kristna idealet kunde man bli föredömen för andra människor. Denna betoning av vardagskristendom är också central också i den muskelkristna rörelsen,¹⁵⁵ vilket kan förklaras med att båda rörelserna verkade och bedrev sitt missionsarbete i en urban miljö, där både sekulariseringen och kritiken mot kristendom och kyrka var som störst. En kristen som inte levde upp till de kristna idealen ansågs som belastning i missionsarbetet. I tidningen framhålls i flera artiklar att det finns två typer av kristna, en som är karaktärsfast med allt vad det innebär och en som är ”självgod i sin frälsning” och som inte är redo att gå ”Jesu offerväg”.¹⁵⁶

Den kristna karaktären tvekar ej att taga korset på sig, att offra de ömmaste och käraste hjärteband, ja mista livet för herrens skull, ty han vet, att utan hel och full efterföljelse blir det inget bevänt med kallet och uppgiften.¹⁵⁷

Kristus framträdde som nämnts tidigare det sanna kristna manliga idealet och hans kärleksfulla offergärning var självförsakelsen som segrade över det onda. En kristen man skulle ta på sig hans ”kors” och ”offer”, även om det kom i polemik med nära och kära. Handlingsperspektivet relaterades till första Korintierbrevet 4: 20: ”Guds rike består inte i ord, utan i kraft”.¹⁵⁸ De kristna som inte levde upp till Evangeliets budskap i handling utan bara i ord ansågs sämre än ”icke troende”, eftersom ”hycklare äro sämre än förnekare” och ”vanetro sämre än vantro”.¹⁵⁹ Detta perspektiv grundade sig i ett tankesätt om att den som hört och erfarit Guds ord också måste agera på denna grundval. Som ett exempel på en kristen karaktär, som handlade i ”kraft” och inte endast i ”ord” framhölls aposteln Paulus som förkunnat det kristna budskapet runt Medelhavet under en orolig tid då kristendomen var i sin linda och sågs som ett hot mot samhällsordningen. I *Månadsblad* beskrivs han som ”fast och orubblig i Jesu Kristi frihet” och som ”modig och manligt stark... inför lidande och förföljelser” samt som en man som fördömde han och pekade finger åt alla ”veklingar och god-

¹⁵⁴ *Månadsblad*, februari 1924: ”Medlemskapets förpliktelser.”

¹⁵⁵ Putney, 2003.

¹⁵⁶ *Månadsblad*, september 1922: ”Livets bröd.”

¹⁵⁷ *Månadsblad*, april 1922: ”Kristen karaktär”.

¹⁵⁸ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen karaktär”.

¹⁵⁹ *Månadsblad*, oktober 1923: ”Gå raka vägar!”

dagspiltar, åt alla den själviska njutningslystnadens martyrer och ropar: fy!”¹⁶⁰ I en annan artikel framställs han som en ”beprövad” och ”vändig” kämpe i missionen och troskampen.¹⁶¹

De kristna som främst förknippades med Paulusgestalten i *Månadsblad* var missionärerna som förde kampen för gudsrikets utbredning i världen. Dessa ansågs som stora föredömen och i tidningen publiceras regelbundet missionärsberättelser. Missionärerna beskrivs som bärare av den starkaste ”kärleksmakten”, genomför den störst ”kärleksgärningen” och går före i all form av ”kristligt och socialt hjälparbete”.¹⁶² Det intressanta med dessa missionsberättelser är att det även förmedlar en bild av hur *Månadsblad* såg på kristen manlighet. I en missionärsberättelse från Indien beskrivs missionärerna med beundran som lämnat allt ”gott” och ”bekvämt” för att sprida budskapet till ”arma hedningar”.¹⁶³ I annat sammanhang framhålls hur den kristna missionen omskapat ”de råa, blodtörstiga negerstammarna ... till ett jämförelsevis civiliserat folk”. Missionsverksamheten tillmättes således inte bara en religiös betydelse utan även en kulturell, och arbetet betraktas som en kamp mot ”trolldom, vidskepelse, tvillingmord, barnaäktenskap, änkebränning, fotbindning, månggifte osv.”¹⁶⁴

I detta avsnitt är den teologi- och moraldiskursen fortsatt dominant i den kristna manlighetskonstruktionen. Men i den ”ständiga striden” mot ondskan, frestelser och icke troende, så manliggörs religionen genom reartikuleringar av den militära- och nationalistiska diskursen in i den kristna kontexten, vilka skär igenom varandra i betydelsebildningen av den kristna manlighetskonstruktionen. Här framkommer en diskursiv kamp mellan det kristna och militära, då den förstnämnda förkastar krig, samtidigt som den konstruerar ett identitetsskapande genom den militära diskursen i kriget mot ondskan. Denna legering av det kristna och det nationella och militaristiska kan inte förstås som något annat än ett maskuliniseringssträvande och som ett försök att befästa en manlig identitet. I detta är kristusgestalten fortsatt central och beskrivs som en ”härförare” och ”segerhjärte”. Den kristna mannen i KFUM beskrivs som något gjutet i ”svenskt stål” och som modig, karaktärsfast och orädd i mötet mot ondskan. Striden gestaltas som en kamp för idealet och gällde den kristna mannens karaktär, tro och det

¹⁶⁰ *Månadsblad*, april 1924: ”Kristen Karaktär”.

¹⁶¹ *Månadsblad*, september 1921: ”Den kristnes livsfäste.”

¹⁶² *Månadsblad*, mars 1920: ”Kärlekens gärning.”

¹⁶³ *Månadsblad*, mars 1922: ”Från vår förening.”

¹⁶⁴ *Månadsblad*, mars 1920: ”Kärlekens gärning”.

kristna kärleksbudskapet. I denna kamp var bönen och tron ett vapen och den liturgiska diskursen uppbygger på detta sätt även den kristna manlighetskonstruktionen. Återigen så är det en diskursiv kamp gentemot liberalisering och individualiseringen, där det även framkommer motbilder av kristna som inte är villiga att gå ”offervägen” utan är ”självgodä i sin frälsning”. Eftersom striden man beskriver inte bara är viktig för den kristna mannens egen karaktärsutveckling utan även är betydelsefull för den kristna missionen, så framträder Paulusgestalten och missionärerna som sanna kristna karaktärer. I missionärsberättelserna framkommer även hur kristna framhävs gentemot människor i andra länder, där missionen inte bara har en religiös utan en kulturell betydelse, då dessa människor beskrivs som mindre civiliserade ”råa” och ”vidskepliga”.

Sammanfattning och slutsatser

Utgångspunkten för denna studie har varit att belysa religionens roll i konstruktionen av det manliga och ifrågasätta en gängse bild av kristendomen på ständig reträtt sedan modernitetens intåg. I en svensk kontext så har religionens roll ofta förbisetts av genusforskare eller i bästa fall behandlats i periferin i manlighetsforskningen och i konstruktionen av det manliga. Kristen manlighet har beskrivits som en ”modernitets paradox”, eftersom modern manlighet betraktats som inkompatibel med kristna ideal, då de sammankopplats med kvinnan och den privata sfären. I denna undersökning av manlighetskonstruktionen såsom den förmedlas i KFUM Helsingborgs *månadsblad* med syfte att utöka förståelse över hur maskulinitet kan uttrycka sig i specifika kulturella sammanhang framkommer att religionen visst kunde konstruera manlighet.

De teoretiska och analytiska premisserna för studien har varit bredda, där en diskurs-teori utgjort grunden vilken sedermera har sammankopplats och kompletterats med teorier och studier runt manlighet, kristna män och remaskuliniserings perspektiv. Detta bredda tillvägagångssätt har både varit till fördel och nackdel i kunskapssökandet och uppsatsskrivandet. Ett vidsträckt teoretiskt ramverk frambringar möjligheter till intressanta iakttagelser, men genererar också sina svårigheter i utformandet av en ändamålsenlig struktur. Detta har jag försökt att orientera mig runt genom korta inledningar angående vad olika avsnitt kommer att belysa.

Studien visar att den kristna manligheten i KFUM främst konstruerades av teologi, moral och liturgi diskursen, där den förstnämnda var dominant och de två senare byggde på den tidigare. Från dessa diskurser framkom ett kristet manlighetsideal innehållande karaktärsdrag som ödmjukhet, fromhet, karaktärsfasthet, lydnad, givmildhet och ansvar gentemot människan och samhällsutvecklingen. Bönen ansågs vara ett vapen och ett hjälpmedel till den personliga kontakten med Gud, vars gudomliga kraft var behövlig i den inre kampen mot frestelser och den yttre mot sekulariseringen. Genom reartikuleringar av karaktär och ideal in i en kristen kontext framhävs den kristna mannen som mer manlig än andra män, då det krävdes en sann karaktär för att våga välja och leva ut den kristna tron. Motbilderna till den kristna manligheten kan sammanfattas med den sekulariserade, materialistiskt sökande individen som var hängiven till världsliga ting och mindervärdiga nöjen. Denna ”jagets” religion som den beskrivs i *Månadsblad* var grunden till den ”flytande” samhällsstrukturen utan moraliska och

andliga strukturer. Teorin om motbilder kan dock, vid tillfällen vara svår applicerad då den kristna manlighetskonstruktionen som förmedlas i tidningen reartikulerar in diskurser som den liberala och militära in i en kristen kontext. I båda dessa förekommer en diskursiv kamp, där det liberala anses som ett hot, men också som något bra om det är förankrat i ett kristet perspektiv. Här reartikulerar man in den liberala diskursen innehållande individualitet i form av oberoende in i den kristna kontexten. Detta är även sant angående den militära diskursen, där den teologiska diskursen förkastar krig, samtidigt som den militära diskursen skär igenom och uppbygger det kristna, vilket endast kan förstås som en manliggörande strategi av *Månadsblad* i identitetsskapandet av den kristna karaktären. De kristna idealens diskrepans gentemot samhällsutveckling frambringade nämligen en kristen karaktär i tidningen som associerades med strid och kamp. Generellt var kristusgestalten det främsta kristna idealet och i denna ”ständiga” och ”heliga” strid för idealet, karaktären, tron och kärleksbudskapet så beskrivs Jesus som en ”härförare” vars ”mod”, ”oräddhet” och ”bestämmdhet”, utgör mönsterbilden för hans stridsmän den kristna karaktären.

I och med den generella motbilden som går att åskådliggöras i form av den sekulariserade, materialistiskt sökande individen hängiven till mindervärdiga nöjen, så var det största hotet mot den kristna karaktären materialismen om den hindrade en relation med Gud, men även nöjeskulturen som stod helt i motsättning till den kristna diskursordningen. Den kristna karaktären skulle istället söka den gudomliga sanningen och främja gudsrikets utbredning i världen. Bibliska personligheter som den sökande Sackeus och den ”karaktärsfasta” Paulusgestalten, samt missionärer beskrivs därför i tidningen som förebilder för den kristna karaktären. Genom bibelberättelserna och teologin, så kan man dessutom förstå tidningen i en Intertextuell kedja, där man konstruerar det manliga och grundar sin auktoritet igenom bibeln.

Den kristna karaktären som den beskrivs i mitt källmaterial var en del världen, men skulle söka sin kraft och sina ideal innehållande ”karaktärsfasthet”, ”bestämmdhet”, ”mod” och ”självbehärskning” i det gudomliga. Denna andliga strävan och gudsrikets utbredning i världen uppfattades som en nödvändighet i *Månadsblad* för en positiv samhällsutveckling.

Det finns många framtida forskningsmöjligheter i studiet av den kristna manlighetskonstruktionen både i form av att studera KFUM, men även genom att undersöka andra kyrkliga föreningar och organisationer. Denna studie skulle kunna fungera som

en del av en jämförande studie av manlighetsideal i andra kristna trossamfund under denna tidsepok för att påpeka likheter och skillnader mellan bredkristliga föreningar som KFUM och andra kristna samfund. Det finns även framtida forskningsmöjligheter genom att förlänga tidsperioden. KFUM existerar än idag men har som jag förstår det lämnat den kristna identiteten bakom sig. Hur och när förändrades således, den protestantiska diskursordningen bestående av en teologi- och moraldiskurs inom föreningen, till att inneha en sekulariserad prägel. En annan framtida forskningsmöjlighet är att fördjupa analysen till att innehålla medlemmarnas attityder och värderingar genom t.ex. brevkorrespondens eller dagböcker. Diskursanalysen i denna uppsats saknar helt detta perspektiv och synliggör endast de ideal som de ledande inom föreningen ville förmedlas och sammankoppla med den kristna mannen.

Källor och litteratur

Källor

Månadsblad utgivet av KFUM (Kristliga föreningen för unge män) i Hälsingborg 1919- 1935

Litteratur

Andersson, Lars, *Sveriges historia under 1800 och 1900 talet*, Liber 2003

Bexell, Oloph, *Sveriges Kyrkohistoria. Folkväckelsen och Kyrkoförnyelsens tid*, Stockholm 2013.

Blaschke, Olaf, "Fältmarskalk Jesus Kristus. Religiös remaskulinisering i Tyskland": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.

Börjesson, Mats, *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*, Lund 2003.

Brown, Callum G, *The Death of Christian Britain. Understanding Secularisation 1800-2000*, London 2001.

Brohed, Ingemar, *svensk kyrkohistoria 8: Religionsfriheten och ekumenikens tid*, Verbum 2001.

Connell, R.W., "Maskuliniteter", Göteborg 2008.

Franzén, Nils-Olof, *I Sverige under första världskriget. Undan stormen*, Stockholm 1986.

Halvardson, Sven, "Svenska Missionsförbundet: identitet och utveckling", *Tro och tanke*, 1992.

Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars, *Det svenska samhället 1720-2010. Böndernas och arbetarnas tid*, Lund 2013.

Jarlert, Anders, "Lekmannens plats i kyrkan: Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.

Jarlert, Anders, *Sveriges kyrkohistoria. Romantikens och liberalismens tid*, Stockholm 2001.

Johansson, Ella. "Arbetare": Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*", Hedemora 2006.

Jørgensen, Marianne W & Phillips, Louise, *Discourse analysis as theory and method*, London 2002.

- Lorentzen, Jörgen & Ekenstam, Claes, "Inledning": Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*, Hedemora 2006.
- Lindfeld, Mikael, "Religiös idealism som bildningsproduktion. Idrottens själ enligt Torsten Bohlin och Pierre de Coubertin: Nykvist & Maurits, *Kyrkan och idrotten*, Universus Academic press 2015.
- Lundberg, Erik, *Konjunkturer och ekonomisk politik. Utveckling och debatt i Sverige sedan första världskriget*, Stockholm 1958.
- Lundqvist, Sven, "Demografiska och socio-ekonomiska data", *Frikyrkosverige – en livsstilstudie*, Stockholm, 1979.
- Malmer, Elin, "Guds ord till lägerplatsen. Missionsrörelsen och soldathemmen": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- Malmer, Elin, "Muskelkristendom på svenska – Idrotten och det maskulina ungdomsidealet i *ungdomsvännen* 1900-1914: Nykvist & Maurits (red.), *Kyrkan och idrotten*, Universus Academic Press 2015.
- Maurits, Alexander, "Treståndsläran och den lutherske prästmannen": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- McLeod, Hugh, "Religion, politik och idrott i Västereuropa 1870-1939": Martin Nykvist & Alexander Maurits, *Kyrkan och idrotten under 200 år*, Malmö 2015.
- Mosse, George L., *The image of man. The Creation of Modern Masculinity*, Oxford 1996.
- Nykvist, Martin & Maurits, Alexander, *Kyrkan och idrotten under 200 år*, Malmö 2015.
- Palm, Irving, *Frykorkorna, arbetarfrågan och klasskampen. Frikyrkorörelsens hållning till arbetarnas, fackliga och politiska kamp kring sekelskiftet*, Uppsala 1982.
- Prestjan, Anna, "En korsfäst främling på jorden? Prästmanlighet som problem": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- Putney, Clifford, *Muscular Christianity, Manhood and Sports in Protestant America, 1880-1920*, Harvard 2003.
- Sidenvall, Erik & Elin Malmer, "Christian manliness for women? Contradictions of Christian Youth Organization in early-twentieth-century Sweden: *Scandinavian Journal of History* 2009:4.
- Sidenvall, Erik, "Gap Men": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- Tjeder, David, "Borgerlighetens sköra manlighet": Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*, Hedemora 2006,
- Tjeder, David, "Det manliggörande tvivlet": Yvonne Maria Werner (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.

- Tjeder, David, Crises of faith and the making of Christian masculinities at the turn of the twentieth century, in: Yvonne Maria Werner (Hg.), *Christian Masculinity. Men and Religion in Northern Europe in the 19th and 20th Century*, Leuven 2011.
- Walker, Pamela, "I live but not yet I for Christ liveth in me' - Men and masculinity in the salvation army – 1865-1890": Roper, Michael & Tosh, John (red.), *Manful Assertions – Masculinities in Britian since 1800*, London 1991.
- Werner, Yvonne Maria (ed.), *Christian Masculinity. Men and Religion in Northern Europe in the 19th and 20th Century*, Leuven 2011.
- Werner, Yvonne Maria, "Kristen manlighet i teori och praxis": Werner, Yvonne Maria (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- Werner, Yvonne Maria (red.), *Kristen Manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, Lund 2008.
- Werner, Yvonne Maria " Studying Christian masculinity: an introduction": Werner (ed.), *Christian Masculinity*, 2011.
- Winter, Thomas, *Making Men, Making Class. The YMCA and Workingmen, 1877-1920*, Chicago 2002.
- Östman, Ann-Catrin, "Bonden": Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*", Hedemora 2006.